

ULOGA I DJELOVANJE HRVATSKIH UDRUGA U NORVEŠKOJ I ŠVEDSKOJ

ROLE AND ACTIVITY OF CROATIAN ASSOCIATIONS IN NORWAY AND SWEDEN

REBEKA MESARIĆ ŽABČIĆ

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb / *Institute for Migration and Ethnic Studies, Zagreb*

UDK: 061.2(=163.42)(481)

061.2(=163.42)(485)

Prethodno priopćenje

Preliminary communication

Primljeno / *Received*: 2006-09-08

Rad se bavi analizom vanjske migracije, a težište je usmjereno prema povijesnom pregledu i geografskom smještaju te uloji i djelovanju hrvatskih udruga u Norveškoj i Švedskoj. Predmet istraživanja su hrvatski iseljenici i hrvatske udruge, klubovi i društva, točnije hrvatske migrantske zajednice različitih interesnih skupina i grupa na prostoru dviju skandinavskih zemalja. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, podacima iz norveškog i švedskog veleposlanstva u Zagrebu, te procjeni Ministarstva vanjskih poslova, u Norveškoj živi više od 2000 Hrvata i njihovih potomaka, dok ih je u Švedskoj između 15 000 do 20 000. Popis 2001. godine bilježi, u odnosu na postojeće, procjene znatno manji broj Hrvata u istraživanim zemljama jer Hrvati koji posjeduju samo jednu od skandinavskih putovnica, nisu bili uvršteni u popis stanovništva.

Svrha je ovog priloga prikazati i analizirati dostignuća hrvatskih udruga i ustanova u Norveškoj i Švedskoj na poljima kulture, obrazovanja i znanosti, športa i socijalnih pitanja te pokušati dati što vjerniju ocjenu o radu i integraciji mladih Hrvata u postojećim udrugama, klubovima, društvima.

Analizom naziva (termina) u imenima postojećih udruga, klubova, organizacija i ustanova istraženo je podrijetlo hrvatskih iseljenika u lokalnom i regionalnom smislu te su izvedeni zaključci vezani za sveopće dobro Hrvata u dvjema skandinavskim zemljama.

Ključne riječi: emigracija, identitet, hrvatski iseljenici, hrvatske udruge, migracije, multikulturalizam

The paper deals with the analysis of emigration with the focus on the historical preview, geographical setting, role and activity of the Croatian associations in Norway and Sweden. The research objects are Croatian emigrants and Croatian associations, clubs and societies, i.e. Croatian migrational communities of different interest groups on the territory of two Scandinavian countries. According to the Croatian Central Bureau of Statistics data, data from Norwegian and Swedish embassies in Croatia, as well as the assessment of the Ministry of Foreign Affairs, there are about 2,000 Croats and their descendants in Norway and about 15,000-20,000 of them in Sweden. The 2001 population census recorded less Croats in these countries in comparison with the above-mentioned assessments, because the Croats who have only one of the Scandinavian passports were not included in the population census.

The aim of this paper is to present and analyze the achievements of Croatian associations and institutions in Norway and Sweden in the field of culture, education and science, sport, social issues, and finally, to give an evaluation of the work and integration of young Croats in the existing associations, clubs and societies.

Analysis of the names of the existing associations, clubs, organizations and institutions was used to investigate the origin of the Croatian emigrants on local and regional level. The conclusions are related to the well-being of the Croats in two Scandinavian countries.

Key words: emigration, identity, Croatian emigrants, Croatian associations, migration, multiculturalism

Uvod

Nakon Drugoga svjetskog rata Švedska i Norveška otvorile su vrata radnoj snazi, najprije iz južnih i istočnih europskih zemalja, a kasnije i radnoj snazi arapskih zemalja (SAUVY, 1967). Radnici (pretežito muškarci u dobi od 25 do 40 godina) stizali su u skandinavske zemlje na temelju ugovora o privremenom zapošljavanju, a privremeni boravak ekonomskih migranata (bili oni iz južnih i istočnih zemalja ili arapskih zemalja) pretvorio se u većini slučajeva u trajni boravak.

Svojim ekonomskim, tehničko-tehnološkim napretkom, socijalnom sigurnošću, tolerantnijim multikulturalnim odnosima, najrazvijenije zemlje svijeta privlače i privlačit će stanovništvo iz nedovoljno razvijenih ili nerazvijenih zemalja svijeta. Smjerovi migracija, vezanih za Europu, iz zemalja jugoistočne i istočne Europe danas se u odnosu na trend tijekom prošlog stoljeća nije promijenio, o čemu svjedoče razni dokumenti, mediji i svakodnevica. Zemlje jugoistočne i istočne Europe i dalje su prostori s kojih stanovništvo emigrira, a to je posebno bilo pojačano od devedesetih godina prošlog stoljeća zbog političkih previranja i ratnih sukoba na tim prostorima (LAJIĆ, 2002).

U 20. stoljeću na prostoru Europe u vanjskim migracijama u kojima je sudjelovao hrvatski narod, bila su četiri razdoblja:

1. iseljavanje u prekomorske zemlje u prvoj polovici 20. stoljeća;
2. iseljavanje nakon Drugoga svjetskog rata, uzrokovano nedovoljnom razvijenošću i siromaštvom zemlje te političkim razlozima;
3. iseljavanje šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća – započeto liberalizacijom državne politike prema odlasku na tzv. privremeni rad u inozemstvo u zapadnoeuropske zemlje – ekonomske je prirode, a uzrokovano je lošim stanjem tržišta rada u Hrvatskoj te razvijanjem i širenjem u zapadnoeuropskim zemljama;
4. iseljavanje Hrvata devedesetih godina prošlog stoljeća s većeg dijela teritorija Republike Hrvatske i BiH zbog velikosrpske agresije (AKRAP, 2003; ČIZMIĆ, ŽIVIĆ, 2005; MESARIĆ ŽABČIĆ, PERIĆ, 2006).

Ovaj je rad s obzirom na četiri spomenuta razdoblja vezan uz drugu i treću fazu emigracije hrvatskog stanovništva. U proteklih stotinu i

Introduction

After the Second World War, Sweden and Norway opened their gates to the work force coming from, primarily, southern and eastern European countries, and later to the work force from Arabic countries (SAUVY, 1967). The workers (mostly men aged 25-40) were arriving to the Scandinavian countries on the basis of contracts on temporary employment, and eventually the temporary stay of the economic migrants (regardless whether they were coming from southern, eastern or Arabic countries) turned into permanent residence in most of the cases.

The most developed countries of the world attract and will continue to attract the population from less developed or underdeveloped countries around the world with their economic and technologic advancements, social security and more tolerant multicultural relations. Modern migration flows from the countries of Southeastern and Eastern Europe do not differ significantly from those from the past, which can be observed from various documents, media and everyday life. The countries of Southeastern and Eastern Europe are still emigrational areas, and emigration particularly intensified during 1990s due to political turmoil and war conflicts in this area (LAJIĆ, 2002).

In the 20th century there were four periods of external migration in Europe in which the Croats participated:

1. Overseas emigration in the first half of the 20th century;
2. After the Second World War the migrations were caused by underdevelopment and poverty of the country, and by political reasons;
3. Emigration in 1960s and 1970s, initiated by the liberalization of the state policy concerning so-called temporary work abroad (mostly in western European countries), was of economic nature and it was caused by unfavorable situation on labor market in Croatia and expansion of the labor market in western European countries;
4. In 1990s Serbian aggression caused the emigration of Croats from many areas in Croatia and in Bosnia and Herzegovina (AKRAP, 2003; ČIZMIĆ, ŽIVIĆ, 2005; MESARIĆ ŽABČIĆ, PERIĆ, 2006).

This paper is concerned with the second and third phase of the above-mentioned emigrational phases of the Croatian population. In the last

više godina stanovništvo je iseljavalo iz svih krajeva Hrvatske, najviše iz Dalmacije, otoka, Dalmatinske zagore te iz gorskih i ravničarskih dijelova Hrvatske. Iseljavanje je bilo selektivno po spolu i dobi, više je iseljavalo muško te mlado, radno sposobno i najvitalnije reprodukcijski najposobnije stanovništvo.

Metodološke i teorijsko-terminološke napomene

Najteži posao za istraživače koji se bave hrvatskim iseljeništvom jest stjecanje izvornih podataka i informacija o vanjskoj migraciji i hrvatskomu iseljeničkom korpusu. Podatke o vanjskoj migraciji stanovništva vodi MUP Republike Hrvatske, dok je javno korištenje i objavljivanje podataka povjereno Državnom zavodu za statistiku. Istraživači u europskim zemljama i kod nas imaju problema s kvalitetom statističkog materijala kada je u pitanju iseljništvo i vanjska migracija, jer tog materijala gotovo i nema! Uz svu brigu iskazanu o iseljeništvu, uz stotine stručnih i znanstvenih radova hrvatskih i inozemnih znanstvenika, uz stotine stručnih i znanstvenih skupova o temi iseljništva, istraživači koji se bave iseljeništvom, na žalost ne mogu zbog nedostatka valjanog registra (upisnika) stanovništva prikazati spolnu, dobnu i obrazovnu strukturu hrvatskih iseljenika. Osim procjene njihova broja, o osnovnim obilježjima iseljništva gotovo se više ništa i ne može reći jer – jednostavno rečeno – nema podataka o njihovom dobno-spolnom sastavu, o njihovom obrazovanju ili zanimanju u trenutku iseljenja ili danas. Dakle, ono što se može učiniti, jest da se na temelju svojevrzne procjene, percepcije ili razgovora i intervjua, posredno i iskustveno mogu zaključiti, odnosno pretpostaviti neki procesi i obilježja hrvatskoga iseljeničkoga korpusa općenito. Zbog navedenog niti u ovom radu nije moguće prikazati spolnu, dobnu i obrazovnu strukturu hrvatskih iseljenika jer te informacije ne postoje, pa ne preostaje ništa drugo osim na temelju prikupljenih podataka i iskaza samih iseljenika o socijalno-geografskim strukturama stanovništva donijeti svojevrzne procjene/pretpostavke. Istodobno se smatra kako je potrebno ukazati na potrebu stvaranja registra stanovništva i na razvoj pouzdanije metodologije praćenja vanjske migracije, a takav bi trud i rezultat rada hrvatske statistike bio hvalevrijedan i vrlo značajan za daljnja istraživanja o hrvatskom iseljeničkom korpusu.

hundred years or so, the population emigrated from all parts of Croatia, but mostly from Dalmatia, the islands, Dalmatinska zagora, mountainous and lowland areas. Emigration was age and sex selective – most of the emigrants were males, but also young and active population in their reproductive ages.

Notes on methodology, theory and terminology

One of the hardest tasks for those who deal with the Croatian emigrants is to find the reliable data sources and information on external emigration and Croatian emigrational entity. Data on external emigration is collected by the Ministry of Internal Affairs, but Croatian Bureau of Statistics is in charge of their use and publication. Researchers in European countries and in Croatia encounter certain problems concerning the quality of the statistical data on emigration, because these data are virtually nonexistent. Regardless of the interest in emigration, hundreds of professional and scientific papers written by Croatian and international scientists and hundreds of congresses dealing with emigration, the scientists dealing with the emigration cannot, unfortunately, present the age, sex and educational structure of the Croatian emigrants, because there is no valid population register. Apart from the assessment of the number of emigrants and their basic features, nothing more can be analyzed due to lack of data on their age and sex structure, education or occupation at the time they emigrated or even their present occupation. So, the only possible thing is to draw some conclusions or assume some processes and features of the Croatian emigrants based on certain assessments, perceptions and interviews from personal or indirect experiences. As a result, the author of this paper also cannot present the age, sex and educational structure of the Croatian emigrants, because these data do not exist, so the only thing possible is to make some assessments and assumptions based on collected data and statements provided by the emigrants themselves concerning their socio-geographic structure. At the same time, it is necessary to emphasize the need for creating a population register and developing more reliable methodology for registering emigration. Such efforts and their results would be of extreme importance for future research on Croatian emigrants.

Kako bi se što kvalitetnije analizirali i objasnili uzroci migracije stanovništva, potrebno je poznavati neke elemente teorije. U većini se teorija javljaju brojne skupine činilaca koje utječu na odluku o migriranju, a uglavnom se mogu svesti na dvije glavne skupine. To su vanjski (egzogeni) i unutrašnji (endogeni) činioci. Prvi su privlačni ("Pull Factors"), a drugi su potisni ("Push Factors"). Između prostora u kojemu prevladavaju jedni i drugi činioci vrši se pokretanje stanovništva. "Push-pull" migracijski model, tvrdi M. Mesić (2002), nastao je pod utjecajem liberalne teorije migracija. Prema njoj se u osnovi svega nalazi interes "ekonomskog čovjeka" koji nastoji maksimirati svoju realnu zaradu, pri čemu se njegov privatni interes poklapa s općim. To je ulitaristička koncepcija koja je empirijski usmjerena prema proučavanju atomiziranih pojedinaca, čije je ponašanje u osnovi vođeno kriterijima zadovoljstva i korisnosti.¹ Jedina integracijska osnovica takvih atomiziranih pojedinaca, koja ih drži na okupu, jest tržište. Privlačni činioci djeluju izvana, s drugog mjesta i iz drugog područja, zemlje, kontinenta. Oni su funkcija prostorno različite razvijenosti, demografske dinamike i strukture, šire društvene podjele rada i sporijeg priraštaja stanovništva i radnih kontigenata, a veće potrebe za radnom snagom (FRIGANOVIĆ, 1990). Potisni čimbenici djeluju iznutra, "in situ", dok privlačni "guraju" prema van, potiču na potražnju rada zbog prenaseljenosti, viška radne snage, opće nerazvijenosti i drugih razloga. To su uglavnom čimbenici gospodarske naravi. Friganović (1990) ih svrstava u tri kategorije: a) egzistencijalni (životna potreba, siromaštvo, besposlica na dohvat rada i zarade); b) racionalni (dodatna zarada, socijalno osiguranje, poboljšanje životne razine i dr.); c) socijalno-psihološki (nedovoljno cijenjen i slabo nagrađivan rad na selu, u poljoprivredi, težnja prema prekvalifikaciji, primicanje gradu, opći bijeg sa sela).

U rješavanju pitanja agrarne prenaseljenosti Bićanić (1940) izdvaja agrarnu prenaseljenost kao značajan uzrok koji utječe na migraciju stanovništva. Spominjući ukupno pet ekonomskih mjera u kojima treba tražiti rješenje tog pitanja, autor u trećoj spominje da višak agrarnoga

In order to make a more quality analysis and explain the causes of population migration, it is necessary to know some elements of the theory. In most of the theories there are numerous groups of factors that influence the decision to migrate, but they can be divided into two main groups – external (exogenous) and internal (endogenous) factors. The former are attractive (pull factors), and the latter are push factors. Migrations of the population occur between the places that are characterized by one of these factors. "Push-pull" migrational model, according to Mesić (2002), occurred under the influence of liberal theory of migrations. According to this theory, the basis of everything is the interest of "economic man" that tries to maximize his real income, and his private interest is in accordance with the general interest. This ulitaristic concept is empirically oriented toward the investigation of atomized individuals, whose behavior is ultimately determined by the criteria of pleasure and usefulness¹. The integrative basis of such atomized individuals, the only one that keeps them together, is the market. Pull factors act from outside, from another place and from another area, country or continent. They are the function of spatially different level of development, demographic dynamics and structure, wider social labor division and slower increase of population and working contingents on one side, and larger need for working force on the other (FRIGANOVIĆ, 1990). Push factors act from the inside, *in situ*, while the pull factors impel toward outside, encourage individuals to look for work due to overpopulation, surplus of labor force, general underdevelopment, and other reasons. Friganović (1990) divides these factors into three categories: a) existential (life necessity, poverty, joblessness); b) rational (extra earnings, social security, improved living conditions etc.); c) socio-psychological (under appreciated and under paid work in rural areas, in agriculture, efforts to attain other qualifications, move to the town, general rural exodus).

Bićanić (1940), who dealt with agrarian overpopulation, emphasized agrarian overpopulation as the significant factor that influences migrations of the population. The author suggests five economic measures that should help solving the problem of agrarian

¹ Vukić (1999) ističe da su poremećaji u ekonomiji zadovoljstva i korisnosti uvjetujući čimbenici u procesu odlučivanja o migriranju (prema Mesić, 2002).

¹ Vukić (1999) argues that the disturbances in the economy of pleasure and usefulness are the determining factors in the process of deciding to migrate (after Mesić, 2002).

stanovništva seli iz prenaseljenoga područja jer ne može preživljavati na selu i od zemlje.² U tome pogledu Bićanić izdvaja tri tipa moguće migracije: iseljenje u gradove, iseljenje u druge krajeve i iseljenje u strane zemlje.

Čizmić i Živić (2005) razlikuju sljedeće čimbenike zbog kojih je iseljavalo hrvatsko stanovništvo: uz gospodarske (gospodarske krize, kriza u agrarnoj proizvodnji, vinogradska kriza, kriza brodarstva...), demografske (pretjerana agrarna gustoća naseljenosti, visok prirodni prirast seoskog stanovništva...), geografske i društvene čimbenike migracijskih kretanja u Hrvatskoj, na prostornu dinamiku stanovništva Hrvatske uvelike su utjecali i politički procesi (protuhrvatska politika u Austro-Ugarskoj Monarhiji te Kraljevini SHS/ Jugoslaviji i SFRJ), relativno česta ratna zbivanja (dva svjetska rata i Domovinski rat) i povremeno krupne teritorijalne promjene.

Ovo istraživanje prostorno obuhvaća skandinavske zemlje Norvešku i Švedsku, a tematski mu je okvir usmjeren prema Hrvatima u navedenim zemljama, te prema ulozi i djelovanju hrvatskih udruga u Norveškoj i Švedskoj.

Istraživanje se bazira na vanjskoj migraciji, koja se definira kao oblik prostornog kretanja stanovništva koji je više ili manje permanentan i odnosi se na svako kretanje stanovništva kada ono napušta okvire države u kojoj je živjelo i nastanjuje se u nekoj drugoj državi. Dakle, pod vanjskom migracijom podrazumijeva se prostorna pokretljivost ljudi koja prelazi preko državnih granica ili preko drugih važnih razgraničenja u prostoru.

U potrazi za boljim radnim i životnim uvjetima mnogi su Hrvati napuštali svoje domove i odlazili su u zapadne i sjeverne europske zemlje tražeći posao. Statistike i evidencije pokazuju da je svaki četvrti Hrvat šezdesetih godina prošlog stoljeća živio izvan Hrvatske (HOLJEVAC, 1967). Iseljavanje

overpopulation, and in the third measure he indicates the emigration of the surplus of agrarian population from overpopulated areas due to inadequate chances of survival in rural areas and from agriculture². Additionally, Bićanić suggests three types of possible migration: migration to towns, migration to other areas and migration to other countries.

Čizmić and Živić (2005) classify the following factors that influenced the emigration of the Croatian population: besides economic (economic crises, crises in agricultural production, vine growing crisis, shipping crisis etc.), demographic (agrarian overpopulation, high natural population increase in rural areas etc.), and geographic and social factors of migratory movements in Croatia, spatial dynamics of the population in Croatia was largely influenced by political processes (anti-Croatian policy in Austro-Hungarian Monarchy, in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians and in Socialist Federal Republic of Yugoslavia), relatively frequent war activities (two world wars and Homeland War) and occasional significant territorial changes.

Spatially, this research is confined to two Scandinavian countries – Norway and Sweden – but the main topic is related to Croats living in those two countries, and to the role and activities of the Croatian associations in Norway and Sweden.

The research is based on external migration, which can be defined as a form of spatial population movement that is more or less permanent and relates to every movement of the population that includes leaving the home country and settlement in some other state. So, the external migration is, in essence, spatial movement of the population that crosses the state boundaries or some other important boundaries in space.

In the hope of finding a better job and living conditions many Croats left their homes and went to Western and Northern European countries.

² Uz tzv. iseljenje viška agrarnog stanovništva, Bićanić ističe da rješavanje pitanja agrarne prenaseljenosti treba tražiti u ekonomskim mjerama. Mjere po karakteru pojave prenaseljenosti poljodjelaca mogu biti: uvećanje površine obradivog zemljišta, smanjenje potrebne površine zemlje po glavi stanovništva putem intenzivnije obrade, smanjenje broja stanovništva koje se bavi poljodjelstvom davanjem drugih zarada: a) javnih radova, b) industrije, c) stvaranjem dopunskih nuzzanimanja za seljački svijet, gdje je premalo zemlje i bolja podjela zemlje među poljodjelicima (BIĆANIĆ, 1940).

² Along with so-called emigration of surplus, Bićanić suggests that the solution to the problem of agrarian overpopulation should include economic measures. Measures according to the type of agrarian overpopulation can be: increase of arable land, decrease of necessary land per capita through more intensive land cultivation, decrease of population engaged in agriculture, ensuring other means of income: a) public works, b) industry, c) ensuring other occupations for the rural dwellers, who are faced with the lack of land and in need of better land division among the farmers (1940:19).

Hrvata u Norvešku i Švedsku službeno se vodi od 1971. godine, kada Državni zavod za statistiku prvi put popisom stanovništva bilježi vanjsku migraciju. Iz tablice 1. zaključuje se kako Hrvati u istraživanim skandinavskim zemljama čine vrlo mali postotak ukupnog broja svih iseljenika u Europi i svijetu.

Emigracija Hrvata u Norvešku i Švedsku intenzivnije je započela 1960-ih godina te se može okarakterizirati u početnoj fazi kao migracija radnika na privremeni rad u inozemstvo, a s vremenom postaje i prerasta u trajnu ekonomsku emigraciju. Novi val emigracije Hrvata u razdoblju od 1980-ih do 1990-ih godina prema dvjema istraživanim skandinavskim zemljama pojačan je krizom kasnog kapitalizma u bivšoj državi te velikosrpskom agresijom na Republiku Hrvatsku. Tu ćemo emigraciju terminološki nazivati ratno-izbjegličkom emigracijom koja je danas kod najvećeg broja iseljenika postala (zbog njihove želje za trajnim ostankom) trajna.

Potreba za povezivanjem i razlozi participiranja u udrugama na sjeveru Europe

Hrvati su se tijekom doseljavanja spontano, a kasnije zbog potrebe za čvrstim organiziranjem, želje za druženjem i povezivanjem, zbog osjećaja nostalgije i domoljubnosti, ali i zbog uzajamnog pomaganja počeli okupljati u mnogim udrugama, klubovima i društvima koje su osnivali po Norveškoj i Švedskoj. U početku Hrvati su se organizirali i okupljali po pojedinim lokalnim i regionalnim društvima, družili su se najčešće putem športskih i kulturnih aktivnosti, pri raznim oblicima raznodela, ali i po ugostiteljskim objektima gdje su prepričavali priče i dogodovštine iz domovine i nakon posjeta domovini. Od 1970-ih godina počinje ozbiljnije formiranje mnogih udruga, klubova i društava radi zbližavanja kruga ljudi istih interesnih područja, istog mjesta podrijetla, istoga lokalnog i regionalnog zavičaja i sl. (HOLJEVAC, 1967).

Razlozi zbog kojih hrvatski iseljenici participiraju u određenim udrugama, uvjetovani su interesima samog pojedinca, obitelji kao manje zajednice, lokalne sredine i regionalnog zavičaja iz kojega pojedinac potječe te lokalne sredine u kojoj pojedinac trenutno boravi. Udruge, klubovi i društva djeluju na općenacionalnoj razini, šire nacionalnu svijest, osjećaj hrvatstva i domoljublja, njeguju hrvatski identitet, razvijaju osjećaj zajedništva i solidarnosti radi razvitka zajedničkih

Statistics and registers show that during 1960s every fourth Croat lived outside Croatia (HOLJEVAC, 1967). Emigration of Croats to Norway and Sweden was officially recorded for the first time in 1971 when the Croatian Bureau of Statistics included emigration into population census. Analyzing Tab. 1 one can conclude that the Croats in these two Scandinavian countries comprise only a small percentage of all emigrants in Europe and in the world.

Emigration of Croats to Norway and Sweden intensified during 1960s, and at first it was regarded as the temporary migration of workers, but later it developed into permanent economic migration. New emigration wave of Croats toward these countries occurred in 1980s and 1990s, and it was caused by the crisis of late capitalism in the former state, as well as by the Serbian aggression on the Republic of Croatia. The latter emigration can be called war and refugee emigration that turned into permanent economic emigration in most of the cases (because the emigrants wanted to stay in the host countries).

Needs for associating and the reasons for participating in associations in Northern Europe

At first, different Croatian associations, clubs and societies in Norway and Sweden were founded spontaneously, but later they were the result of the need for organizing, associating, nostalgia, patriotism, and mutual helping. In the beginning, the Croats organized themselves and gathered in certain local and regional societies, attended different sports and cultural events, met in various cafés and restaurants in order to exchange stories and experiences from their mutual homeland, particularly after they had visited it. Since 1970s, the Croats started to make more serious efforts to establish some associations, clubs and societies in order to connect the people of same interests, from same places, same regions etc. (HOLJEVAC, 1967).

Croatian emigrants participate in different associations for certain reasons related to: individuals themselves, families as smaller communities, local and regional communities from which the individuals come from or local communities that the individuals live in at the moment. Associations, clubs and societies exist on national level, support sense of belonging, sense of being a Croat and sense of patriotism, Croatian identity and solidarity in order to nourish the mutual values. Considering the names (titles) of

vrijednosti. To se primjećuje u nazivima (imenima) udruga, klubova i društava, kao npr. Croatia, Mladi Hrvat, Tomislav, Velebit, Jadran, Ljudevit Gaj, Plitvice, Dubrovnik, Katarina Zrinska itd. Hrvatski su iseljenici zbog nacionalnog osjećaja hrvatskoj pripadnosti, udrugama, klubovima i društvima davali imena po svome rodnom zavičaju (lokalnom ili regionalnom) unutar Republike Hrvatske ili istaknutoj osobi koja je značajna za prostor gdje su rođeni. Na taj su se način formirale i povezivale manje grupe hrvatskih iseljenika koje pripadaju istome zavičajnom krugu. Također, prema imenima većine udruga, klubova i društava može se uočiti i saznati čime se udruga ili društvo bavi, kao npr. Hrvatsko kulturno-športsko društvo bavi se kulturnim radom i športom, Nogometni klub "Croatia" trenira mlade hrvatske iseljeničke nogometne nade, Društvo bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta *Almae Matris Croaticae Alumni* bavi se pitanjima vezanim za studentska prava i sl. Iz prethodnog se vidi kako hrvatske udruge pokušavaju djelovati najčešće u prosvjetnim i kulturnim djelatnostima i razonodi radi očuvanja hrvatskih korijena i kod mladih naraštaja Hrvata. Istodobno se može zaključiti da uglavnom svaka udruga, klub i društvo djeluje samostalno i najčešće bez organizirane povezanosti, ali se smatra kako se "mali čovjek u bijelom svijetu" participirajući u udruzi, klubu i društvu, osjeća korisnim, sretnim, sigurnim i vrijednim.

Socioekonomske i kulturalne razlike mladih hrvatskih iseljenika u istraživanim skandinavskim zemljama uvjetovane su pripadnošću njihovih roditelja iseljenicima u valu 1960-ih do 70-ih godina, ili kasnijem valu iseljavanja 1990-ih godina. Demografski profili prve i druge generacije, vezani uz razdoblja iseljavanja, razlikuju se i po stupnju obrazovanja, socijalnom statusu, poznavanju švedskog i norveškog jezika i služenju tim jezikom te formalnomu profesionalnom statusu. U razgovoru s iseljenicima uočuje se kako stariju skupinu karakterizira izrazito isticanje vlastitog etničko-jezičnog identiteta. Skupina mladih, općenito gledano, odrasla je u raznolikoj vjerskoj, etničkoj i lingvističkoj stvarnosti, ali je utjecaj obiteljsko-susjedskih uniformnih vrijednosti obojio njihovo viđenje i oblikovao vrijednosne stavove. Ponikli su iz manjih hrvatskih udruga, ruralnih sredina, dobrostojećih građanskih obitelji, prosječnoga ili ispodprosječnog obrazovanja. Manju skupinu mladih karakterizira i praktična multikulturalnost u kojoj rade, ali i žive, i u kojoj provode svoje slobodno vrijeme. Zbog suvremenih potreba širokog otvaranja tržišta rada karakterizira ih

the associations, clubs and societies, for example: Croatia, Young Croat, Tomislav, Velebit, Jadran, Ljudevit Gaj, Plitvice, Dubrovnik, Katarina Zrinski etc., one can conclude that Croatian emigrants had a strong national sensibility, so they named their associations, clubs and societies after their home places (local or regional) within the Republic of Croatia, or after a famous person from their home places. In this way they formed and connected smaller groups of Croatian emigrants that belong to the same native places. In addition, when analyzing the names of most of the associations, clubs and societies, one can assume their purpose or main activity, for example, cultural and sports society is engaged in cultural work and sport, Croatia Football Club is training young Croatian emigrants, Society of Former Students and Friends of the Croatian Universities *Almae Matris Croaticae Alumni* is dealing with the issues related to students' rights. As it can be seen, Croatian associations are trying to direct their activities toward education, culture and leisure in order to preserve the Croatian roots and consciousness in young generations of Croats. At the same time, almost every association, club or society is independent and usually without organized connections, but it is considered that "the small man in the big wide world" that participates in the activities of an association, club or society feels useful, happy, safe and worthy.

Socio-economic and cultural differences among the young Croatian emigrants in the researched Scandinavian countries are determined by the opinions and background of their parents, who emigrated during 1960s and 1970 or even later, during 1990s. Demographic profiles of the first and second generation are closely connected to the periods of emigration and differ in terms of the level of education, social status, knowledge of Swedish and Norwegian languages, and formal professional status. Interviewing the emigrants, the author noticed that the older emigrants particularly emphasize their ethnicity and language identity. The younger emigrants, generally, grew up in diversified religious, ethnic and linguistic reality, but the influence of family and neighboring uniformed values molded their perception and values. They originated from small Croatian associations, rural areas, prosperous middle-class families, and their level of education is either average or below average. Small part of the young emigrants is also characterized by practical multiculturality in which they live, work and spend their leisure time. Due to modern needs for labor market opening, they

visoki stupanj socijalne i prostorne mobilnosti kao i emocionalne integracije s zajednicom. U određenoj mjeri participiraju u radu hrvatskih društava, iako pasivno, kao konzumenti već ponuđenoga. Iako ih ponuđeno često i ne zadovoljava, tek rijetko sami preuzimaju organizacijske inicijative. Na središnjem je mjestu osjećaj identifikacije i pripadnosti, dom, obitelj i etnička zajednica. Nastoje sačuvati "petrificirane" pakete vlastite baštine hrvatskih tradicionalnih vrijednosti, nepromijenjene, kakve su sa sobom donijeli njihovi roditelji ili djedovi i bake.

Uočuje se kako se dugogodišnji voditelji brojnih udruga, klubova i društava trude zadržati te vrijednosti i čak ih osmisliti te mladima pružiti neke nove programe i sadržaje, nastojeći ih time privući, zadržati i angažirati. U velikoj se mjeri sudjelovanje mlađe generacije svodi na život u postojećim socio-kulturnim okvirima, uključujući i zabavu, dok se istodobno ljudski kapaciteti dovoljno motiviranih i entuzijazmom vođenih voditelja, najčešće godinama istih, preangaziranih ljudi, iscrpljuju unutar istih udruga, klubova i društava.

Skupina školovanih i samosvjesnih "zrelih" ljudi, ponosnih na vlastiti identitet, brojčano je najmanja, a u perspektivi vjerojatno najkorisnija razvitku pozitivne percepcije hrvatskih društava u Norveškoj i Švedskoj, te prestanku negativnog stereotipiziranja. Svoj tradicionalni jezično-kulturni identitet s ponosom afirmativno predstavljaju, ali ne međusobno unutar hrvatskih udruga i klubova, već u švedskom i norveškom društvu, što znači da su s njim i duboko srasli, poštujući to što su iz njega "izrasli". Iz paketa nasljeđa, koje naravno, kao i sve "zrele" osobe, nastoje kritički prosuditi, nastoje izvući najatraktivnije elemente, preispitati njihovu autohtonost, i onda ih u najboljem svjetlu, profesionalno (bez obzira na financijske mogućnosti, dostupnost ili razne probleme, kojima se drugi rado opravdavaju) prikazuju kao ono najljepše u svom identitetu i identitetu zemlje iz koje potječu.

Isto se tako uočuje kako svoju samosvijest i samouvjerenost uspjehom nošeni Hrvati u istraživanim skandinavskim zemljama iskazuju isticanjem vlastitog nasljeđa. Time, bez puno teoretiziranja, ono čime se bave, pretvaraju u jednostavnu lijepu sliku o zemlji iz koje potječu oni ili njihovi predci.

are characterized by high level of social and spatial mobility, as well as by emotional integration with the community. To a certain extent, they participate in the work of Croatian societies, but passively, as consumers of the things offered. Although the offer often does not meet their needs, they rarely take initiatives to make some changes. The main purpose of these associations is to encourage the feelings of identification and belonging, home, family and ethnic community. They are trying to preserve the "petrified" packages of their own heritage, traditional Croatian values, unaltered, the way they were when their parents or grandparents first came to the new country.

We can notice that long-term managers of different associations, clubs and societies are trying to preserve, or even design new programs and activities in order to attract more young people, keep them there and encourage them to become active members. To a large extent the participation of the young generation mostly revolves around using the existing offer and having fun. At the same time, human resources of motivated and enthusiastic managers are exhausted.

Though not numerous, the most perspective is the group of educated and self-confident "mature" people, proud of their own identity, because they can be useful for developing a positive perception of the Croatian societies in Norway and Sweden on one hand, and help erasing negative stereotypes on the other. They proudly and affirmatively present their traditional lingual and cultural identity, but not within the Croatian associations and clubs – they present it in Swedish and Norwegian societies, which indicates that they completely accepted that identity, respecting their descent. As all "mature" persons, they try to develop a critical judgment about their descent, emphasize the most attractive elements, reexamine their authenticity, and then present them to others in the best possible way, professionally (regardless of financial means, accessibility and other problems that are usually used for making justifications), emphasizing the best things about the Croatian identity.

Additionally, it can be observed that the Croats express their self-confidence and self-consciousness by presenting their heritage. By doing that, without much theorizing, they transform their work into a simple, beautiful image of a country of their descent.

Primjer Norveške: kratak osvrt na udruge, društva i broj hrvatskih iseljenika

Konzularno-diplomatsko predstavništvo Republike Hrvatske smješteno je u Oslu pod službenim nazivom Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Oslu. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2001. godine u Norveškoj su bila 1043 hrvatska iseljenika,³ što u odnosu na ukupno hrvatsko iseljeničtvo u Europi i svijetu iznosi 0,42%.

Prvi Hrvati doselili su u Norvešku tijekom pedesetih i šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća kao politički emigranti izbjeglice (bile su to manje grupe ljudi), a najveći dio ih je stigao krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća, uglavnom kao ekonomski migranti. Uzimajući u obzir da su prvi hrvatski doseljenici u Norveškoj bili najčešće politički emigranti i izbjeglice, jasno je da su i prva okupljanja, kao i prve organizacije Hrvata, imali politički predznak. Kako se u to vrijeme radilo o vrlo maloj skupini ljudi, njihovo djelovanje i rad bili su prije svega prostorno orijentirani na suradnju s Hrvatima u Švedskoj, gdje je bilo znatno više Hrvata nego u Norveškoj. Norveška u usporedbi sa Švedskom još uvijek nema mnogo udruga, klubova i društava. Dok su švedske udruge, klubovi i društva u velikoj mjeri zastupljeni i rasprostranjeni po čitavoj zemlji, norveške su udruge, klubovi i društva većim dijelom stacionirani u Oslu. To se može objasniti poglavito manjim brojem hrvatskih iseljenika u Norveškoj, ali i činjenicom da su se hrvatski iseljenici više usmjeravali prema Švedskoj i njezinu društvenom uređenju te obzirnijoj socijalnoj politici koja je u mnogočemu bila prihvatljivija, a imala je i više socijalnih programa za iseljenike. Dio Hrvata odlazi u Norvešku u razdoblju od 1990. do 1995. godine iz hrvatskih područja gdje je bila pojačana velikosrpska agresija i iz područja koja su okupirali Srbi (Vukovarsko-srijemska županija, Brodsko-posavska županija, Osječko-baranjska županija, Zadarska županija) (Tab. 1.).

Hrvatske iseljeničke udruge, organizacije, društva i klubovi najvećim dijelom prostorno su smješteni u glavnim gradovima i regionalnim

The example of Norway: brief preview of associations, societies and number of Croatian emigrants

Consular and diplomatic representative body of the Republic of Croatia is located in Oslo under the official name the Embassy of the Republic of Croatia in Oslo. According to the last population census from 2001, there were 1,043 Croatian emigrants³ in Norway, which is 0.42 per cent of all Croatian emigrants in Europe and in the world.

The first Croats came to Norway during 1950s and 1960s as political emigrants/refugees (those were generally small groups of people), however, most of them arrived at the end of 1960s and at the beginning of 1970s as economic emigrants. Considering the fact that the first Croatian emigrants in Norway were mostly political emigrants and refugees, it is no surprise that the first associations and organizations had some political connotations. Since it was a small group of people at that time, their work and activities were spatially oriented toward the cooperation with Croats in Sweden, which had much more Croatian emigrants than Norway. In comparison with Sweden, Norway still does not have as many associations, clubs and societies. Unlike the great number and distribution of Swedish associations, clubs and societies all around the country, the Norwegian associations, clubs and societies are mostly located in Oslo. Such situation can be explained by smaller number of Croatian emigrants in Norway, and by the fact that the Croatian emigrants mostly went to Sweden, since Swedish social system and social policy were more acceptable, and that country had more social programs for emigrants. Part of the Croats went to Norway in the period between 1990 and 1995, particularly from those areas that were more affected by the Serbian aggression, and from the areas that were occupied by the Serbs – Vukovar-Srijem County, Slavonki Brod-Posavina County, Osijek-Baranja County, Zadar County (see Table 1).

Associations, societies and clubs founded by the Croatian emigrants were mostly located in capital cities and regional centers (usually on

³ Prema norveškim istraživačima, danas u Norveškoj žive i rade Hrvati prve i druge generacije, njih 1500 do 2000. U taj broj uključeni su i Hrvati izbjeglice iz Bosne i Hercegovine (oko 300 osoba) koji su tijekom rata u BiH, tj. u prvoj polovici 1990-ih, pronašli utočište u Norveškoj (<http://www.nca.no>).

³ According to the Norwegian researchers, there are between 1,500 and 2,000 Croats of first and second generation living and working in Norway. This number also includes Croatian refugees from Bosnia and Herzegovina (about 300 of them) who found a refuge in Norway during the war in Bosnia at the beginning of 1990s (<http://www.nca.no>).

središtima (najčešće na periferiji) jer je tamo veća koncentracija hrvatskih iseljenika. O tome svjedoči i prostorna analiza središta na primjeru Norveške te upućuje na zaključak da u Oslu, glavnom gradu, borave uglavnom sve hrvatske iseljeničke organizacije, udruge, klubovi i društva, dok u regionalnim središtima poput Bergena, Stavangera, Trondheima, Kristiansunda, Kristiansanda, one još uvijek ne postoje. Glavnom krovnom općom hrvatskom udrugom u Norveškoj smatra se Hrvatska zajednica koja djeluje u Oslu s ogrankom u Asinu. Hrvatska zajednica ujedno je i glavni nositelj svih aktivnosti Hrvata u Norveškoj: športskih, kulturnih, društvenih, rada na priznanju RH, organizacije dolaska Hrvata iz Norveške na prve višestranačke izbore i referendum u Hrvatsku, organizacije prosvjeda u Oslu, prikupljanja novčane i humanitarne pomoći za RH, organizacije dolaska brojnih hrvatskih dužnosnika i političara u Norvešku, kao i mnogih estradnih umjetnika, održavanja kulturnih priredbi u raznim prigodama kao što je npr. Dan državnosti. Isto tako, prvi službeni kontakti s norveškim Ministarstvom vanjskih poslova uspostavljeni su preko Hrvatske zajednice početkom 1990. godine, pri čemu je Hrvatska zajednica bila i registrirana. Time je uspostavljen i Hrvatski informativni ured u Norveškoj, koji je u teškim vremenima za RH i hrvatski narod upoznao norveške vlasti i cjelokupnu javnost sa zbivanjima u Hrvatskoj (<http://www.mvp.hr>). U okviru Hrvatske zajednice izdaje se lokalno glasilo Moja Hrvatska, tromjesečnik informativno-kulturnoga karaktera, a u Norveškoj, u sklopu Hrvatske zajednice, djeluje Hrvatski dom u Oslu i Ogranak Hrvatske zajednice u Askimu dok je Hrvatska zajednica ujedno i podružnica Hrvatskoga svjetskoga kongresa za Norvešku.

Autori Adresara hrvatskih ustanova i udruga izvan domovine (1998). izdvajaju četiri najzastupljenija društva koja u Norveškoj djeluju kulturno, prosvjetno i rekreativno. To su:

- "Croatia" – kulturno društvo
- "Croatia" – nogometni klub
- Društvo mladih
- Žensko društvo

Najstarija aktivna hrvatska udruga u Norveškoj je NK "Croatia" iz Osla, utemeljena 1973. godine. Od 1975. klub je redoviti sudionik nogometnih turnira hrvatskih klubova u čitavoj Skandinaviji, a koji se danas održavaju u većim švedskim gradovima kao npr. u Göteborgu i Malmöu, ali i u Oslu. Tek 1984. godine klub je

peripheries), because the Croatian emigrants were mostly concentrated there. Spatial analysis of the centers in Norway leads us to conclusion that almost all Croatian organizations, associations, clubs and societies are stationed in Oslo, while in regional centers like Bergen, Stavanger, Trondheim, Kristiansund and Kristiansand such organizations still do not exist. The main Croatian umbrella organization in Norway is the Croatian Community that operates in Oslo and has a branch in Askim. Croatian Community is, at the same time, the main organizer of all activities of Norwegian Croats, including sports, cultural and social activities, efforts for recognizing Croatia as an independent state at the beginning of 1990s, organization of protests in Oslo, raising money and humanitarian aid for Croatia, organization of the arrival of numerous Croatian officials, politicians and artists in Norway, organization of cultural events for the Independence Day etc. Additionally, the first official contacts with the Norwegian Ministry of Foreign Affairs were made through the Croatian Community at the beginning of 1990. This event was also important for establishing the Croatian Information Office in Norway, whose task was to inform the Norwegian government and general public about the unfortunate events in Croatia during the war (<http://www.mvp.hr>). Croatian Community also publishes a local bulletin titled Moja Hrvatska (My Croatia) four times a year. Within the Croatian Community in Norway there is a Croatian House in Oslo and the Branch of the Croatian Community in Askim. At the same time, Croatian Community is a branch of the Croatian World Congress for Norway.

The authors of the Address Book of the Croatian Institutions and Associations outside Croatia (1998) distinguish four most important societies that are active in cultural, educational and recreative spheres of life in Norway. These are:

- Croatia Cultural Society
- Croatia Football Club
- Society of the Young People
- The Female Society.

The oldest active Croatian association in Norway is Croatia Football Club from Oslo established in 1973. Since 1975 this club has been a regular participant of football tournaments for Croatian clubs from Scandinavia that are held in bigger Swedish towns, for example, in Göteborg and Malmö, but also in Oslo. It was only in 1983 that this club submitted a petition to the Norwegian authorities for official registration of

podnio zahtjev norveškim vlastima za službenu registraciju kluba pod imenom "Croatia-Oslo", što pokazuje koliko je bilo teško biti Hrvat sedamdesetih godina prošlog stoljeća i u kakvom su okruženju tada radili i djelovali hrvatski iseljenici. Tim su činom Hrvati u Norveškoj jasno istaknuli svoje političko opredjeljenje, a klub je postao okupljalište domoljuba i zametak buduće jasno profilirane organizacije Hrvata u Norveškoj, već spomenute Hrvatske zajednice. NK "Croatia" obilježio je 2003. godine tridesetu obljetnicu osnivanja, a športsku momčad čine sve više djeca hrvatskih iseljenika, pripadnici druge generacije. Uz Ivana Poljca koji je službeno registrirao klub kod norveških vlasti pod imenom "Croatia" i bio predsjednikom kluba u razdoblju od 1984. do 1992. godine, za zasluge kluba značajni su i hrvatski iseljenik Vinko Marica te Norvežanin Tore Bognar (bili su na čelu kluba sedamdesetih godina prošlog stoljeća), Petar Suton, dugogodišnji aktivist, Ivan Sekulić, tajnik kluba osamdesetih godina prošlog stoljeća i Branimir Poljac, predsjednik kluba posljednjih 12 godina.

Folklorna grupa "Croatia" formirana je 1985. godine, kada je započela s radom i aktivnostima u prostorijama Hrvatske katoličke misije u Oslu. U razdoblju od 1984. do 1985. Hrvati se počinju sve više okupljati po klubovima i društvima te organizirane djeluju, a od norveških su vlasti zatražili da ih se prihvati kao posebnu etničku skupinu. Naime, osim službene registracije nogometnog kluba i početka rada folklorne grupe,⁴ treba spomenuti i Dan hrvatske kulture održan prvi put u Norveškoj u organizaciji NK "Croatije" i "Hrvatske katoličke misije" u svibnju 1985.⁵

Norveško-hrvatsko društvo utemeljeno je u Oslu, 25. travnja 1991. radi stvaranja hrvatskog lobija i uključivanja većeg broja Norvežana u rad i aktivnosti za priznanje RH kao samostalne države te razvitka svekolikih odnosa između RH i Kraljevine Norveške. Pokretač društva bio je

the club under the name Croatia-Oslo. This clearly presents the fact how difficult it was to be a Croat during 1970s and in what kind of environment the Croatian emigrants had to work. This initiative enabled Croats in Norway to clearly state their political ideas, so the club became the meeting point for patriots and it marked the beginning of the future clearly profiled organization of Croats in Norway – Croatian Community. In 2003 Croatia Football Club celebrated its 30th anniversary, and the team is mostly comprised of the children of the Croatian emigrants. Besides Ivan Poljac, who officially registered the club under the name Croatia and who was the president of the club in the period between 1984 and 1992, much credit goes to the Croatian emigrant Vinko Marica, Norwegian Tore Bognar (who was the president of the club during 1970s), Petar Suton (long-term activist), Ivan Sekulić (club secretary during 1980s) and Branimir Poljac (president of the club in the last twelve years).

Croatia Folklore Group was established in 1985 and started its work in the premises of the Croatian Catholic Mission in Oslo. In the period between 1984 and 1985 the Croats started to meet more frequently in clubs and societies, so they demanded from Norwegian authorities to be accepted as a separate ethnic group. Besides the official registration of the football club and the establishment of the folklore group⁴, in May of 1985 Croatia Football Club and Croatian Catholic Mission organized the Day of the Croatian Culture in Norway⁵.

Norwegian-Croatian Society was founded in Oslo on 25th April 1991 with the aim of creating a Croatian lobby and including more Norwegians into the work and activities for recognition of the Republic of Croatia as an independent state, and developing better relations between the Republic of Croatia and the Kingdom of Norway. The initiator of the society was Ivan Poljac, who was at the same

⁴ Folklornu grupu tada su uspješno vodili hrvatski iseljenici Danica Kutrovac, Jakob Marković i Antun Miletić.

⁵ Toga dana odigran je turnir hrvatskih nogometnih klubova u Skandinaviji (prvi put u Oslu), a u večernjim je satima u dvorani Romsos, pred oko 500 posjetitelja, održan i kulturno-umjetnički program u kojemu su nastupila hrvatska društva iz Osla, Malmöa i Göteborga. Za norveške prilike ta je manifestacija imala velik i pozitivan utjecaj na daljnja okupljanja Hrvata u Norveškoj. Hrvatske zastave javno su izvještene na nogometnim igralištima i u dvorani (ČIZMIĆ I DR., 2005).

⁴ The folklore group was then successfully led by the Croatian emigrants Danica Kutrovac, Jakob Marković and Antun Miletić.

⁵ That day there was a tournament of the Croatian football clubs in Scandinavia (the first time in Oslo), and in the evening there was a cultural and artistic performance in Romsos Auditorium in which the Croatian societies from Oslo, Malmö and Göteborg performed in front of 500 people.

Ivan Poljac, ujedno i član Upravnog odbora, a u rad društva bili su uključeni i poznati norveški intelektualci npr.: Kristoffer Gjotterud, sveučilišni profesor i dugogodišnji dopredsjednik norveškoga Helsinškog odbora za ljudska prava, Svein Monnesland, profesor slavistike, te Jan-Olav Eeg, profesor na Sveučilištu u Oslu, koji je ujedno bio i prvi predsjednik društva. Norveško-hrvatsko društvo tijesno surađuje s Hrvatskom zajednicom u Oslu (ČIZMIĆ I DR., 2005).

Isto tako, potrebno je napomenuti da je u Oslu 1996. godine na inicijativu i pod pokroviteljstvom Veleposlanstva RH u Oslu, a u suradnji s Ministarstvom prosvjete i športa RH utemeljena i Hrvatska dopunska škola. Nastava se odvija u Hrvatskom domu u Oslu po programu Ministarstva prosvjete RH, koje ujedno plaća i nastavnike (<http://www.mzos.hr>).

Osim spomenutih udruga, klubova i organizacija, u Norveškoj su postojala i još postoje i manja društva, kao npr. Hrvatsko-norveška zajednica, Hrvatsko kulturno društvo, Norveško-hrvatsko društvo u Stavangeru i Hrvatsko kulturno društvo "Zrinski i Frankopan" u Oslu, koja vrlo intenzivno djeluju u skladu sa svojim programom iako su brojčano manja.

Hrvatski iseljenici vjernici okupljaju se najčešće nedjeljom i blagdanima u vjerskoj udruzi koja je organizirana kao Hrvatska katolička misija (HKM), a djeluje kao župa, također u Oslu. Prvi početak Hrvatske katoličke misije u Norveškoj bilježi se već 1970. godine, otkada su povremeno dolazili hrvatski svećenici u Oslo iz Švedske, a svetu misu služili su na hrvatskom jeziku. Od 1971. godine (osim kraćih povremenih prekida) HKM u Oslu ima stalnoga hrvatskoga svećenika i svake se nedjelje služi misa na hrvatskom jeziku, jednom na mjesec i u manjim gradovima u blizini Osla, u Aksimu, Mossu, Tonsbergu i dr., gdje žive manje skupine hrvatskih iseljenika. Početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća djeca hrvatskih iseljenika uz vjeronauk uče i hrvatski jezik, što financira općina Oslo, a HKM je tim činom uz dušobrižničku odigrala i pozitivnu ulogu na okupljanju Hrvata i očuvanju nacionalnog identiteta. Od 1996. godine na čelu HKM u Norveškoj je vlč. Berislav Grgić. Tromjesečnik HKM Listić pomaže hrvatskim iseljenicima na boljoj informiranosti o stanju u domovini, obavještava vjernike o radu i aktivnostima HKM i objedinjuje članke duhovne tematike.

time the member of the Management Board. Some of the well-known Norwegian intellectuals were included in the work of the Norwegian-Croatian Society, like: Kristoffer Gjotterud (university professor and long-term vice-president of the Norwegian Helsinki Board for Human Rights), Svein Monnesland (professor of Slavic studies) and Jan-Olav Eeg (professor at the University of Oslo, who was also the first president of the society). This society cooperates with the Croatian Community in Oslo (ČIZMIĆ ET AL., 2005).

In 1996, the Croatian Embassy in Oslo in cooperation with the Croatian Ministry of Education and Sport initiated and sponsored the foundation of the Croatian Remedial School. The classes are held in Croatian House in Oslo and follow the official curriculum set by the Croatian Ministry of Education and Sport. The Croatian Ministry also pays the teachers (<http://www.mzos.hr>).

Besides the above-mentioned associations, clubs and organizations, there are some other, smaller societies in Norway like Croatian-Norwegian Community, Croatian Cultural Society, Norwegian-Croatian Society in Stavanger and Croatian Cultural Society Zrinski and Frankopan in Oslo. Although these societies are smaller, they perform their intensive activities according to the previously set program.

Croatian religious emigrants usually meet on Sundays and holidays in a religious association named Croatian Catholic Mission, which acts as a parish in Oslo. The beginnings of the Croatian Catholic Mission (CCM) date back to 1970, when some Croatian priests were occasionally coming from Sweden and celebrated the Mass in Croatian. Apart from some brief breaks, ever since 1971 CCM in Oslo has had a permanent Croatian priest who celebrates the Masses in Croatian every Sunday. Once a month the Mass in Croatian is also celebrated in some smaller towns near Oslo, like Askim, Moss, Tonsberg etc., where some smaller groups of Croatian emigrants live. At the beginning of 1980s the children of the Croatian emigrants were parallelly taught catechism and Croatian language, and their tutorials were financed by Oslo Municipality. In this way the Croatian Catholic Mission did not only act as a spiritual guide, but it also had a positive influence on assembling the Croats and preserving national identity. Since 1996 the leader of the CCM in Norway has been Rev. Berislav Grgić. The bulletin of the CCM titled *Listić* (Leaflet) keeps the Croatian emigrants informed about the situation in their homeland, about the

Od političkih organizacija, u Norveškoj djeluje samo Hrvatska demokratska zajednica, Oslo (<http://www.hdz.hr>).

Primjer Švedske: kratki osvrt na udruge, društva i broj hrvatskih iseljenika

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine u Švedskoj je bilo 3177 osoba hrvatskog podrijetla koje su se izjasnile kao hrvatski iseljenici, iako se prema neslužbenim podatcima smatra i govori da ih ima između 15 000 do 20 000. U odnosu na ukupno iseljeno hrvatsko stanovništvo u Europi i svijetu, Hrvati u Švedskoj prema posljednjem popisu stanovništva iz 2001. godine sačinjavaju 1,29% stanovništva. Najviše hrvatskih iseljenika emigriralo je u Švedsku 1960-ih godina, iz ekonomskih razloga, i to s područja Međimurske, Splitsko-dalmatinske, Varaždinske i Bjelovarsko-bilogorske županije te grada Zagreba, a 1990-ih godina zbog, velikosrpske agresije, s područja Vukovarsko-srijemske, Osječko-baranjske, Zadarske, Dubrovačko-neretvanske, Ličko-senjske i Brodsko-posavske županije (Tab. 1.). Konzularno-diplomatsko predstavništvo Republike Hrvatske smješteno je u Stockholmu sa službenim nazivom: Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Stockholmu (<http://www.mvp.hr>).

U Švedskoj su hrvatske iseljeničke udruge, organizacije, društva i klubovi stacionirani u većim gradovima, regionalnim središtima i glavnom gradu jer su tamo i veće koncentracije hrvatskih iseljenika. Prostorna analiza središta na primjeru Švedske upućuje na zaključak da je u Malmöu, južnome regionalnom središtu, smješten najveći dio hrvatskih iseljeničkih organizacija, udruga, klubova i društava, dok ih je u Stockholmu, kao glavnom gradu, stacionirano manje. U ostalim regionalnim središtima i većim gradovima poput Göteborga, Jonkopinga, Vajxoa, Hisings-Karree, Uppsala, Borasa, itd. smještene su ostale hrvatske iseljeničke udruge, organizacije, društva i klubovi, što ukazuje na brojnost i rasprostranjenost Hrvatske zajednice po toj čitavoj državi.

Prvi Hrvati koji su nakon Drugoga svjetskog rata uselili u Švedsku, bili su Hrvati koji su dobili politički azil pedesetih godina prošlog stoljeća jer su se odbili vratiti iz izbjeglištva u domovinu zbog komunističkog režima, a početkom šezdesetih godina prošlog stoljeća Švedska je iz humanitarnih pobuda zbrinula i preostalih 1500 izbjeglica iz talijanskih i austrijskih logora. Od sredine 1960-ih godina u organiziranom obliku iz Hrvatske u Švedsku dolazi značajan broj migranata na tzv.

work and activities of the CCM and publishes religious articles. The only Croatian political organization that exists in Norway is the Croatian Democratic Party Oslo (<http://www.hdz.hr>).

The example of Sweden: brief preview of associations, societies and number of Croatian emigrants

According to the 2001 population census there were 3,177 emigrants of Croatian descent in Sweden. However, according to the unofficial data there are between 15,000 and 20,000 Croatian emigrants in Sweden. Out of the total number of the Croatian emigrants in Europe and in the world, Croats in Sweden comprised 1.29 percent. Most of the Croatian emigrants immigrated to Sweden in the period after 1960s for economic reasons, mostly from Međimurje, Split-Dalmacija, Varaždin, Bjelovar-Bilogora Counties and the City of Zagreb. On the other hand, during 1990 due to Serbian aggression on Croatia, most of the emigrants were from Vukovar-Srijem, Osijek-Baranja, Zadar, Dubrovnik-Neretva, Lika-Senj and Slavonski Brod-Posavina Counties (see Table 1). Consular and diplomatic representative body of the Republic of Croatia is located in Stockholm, and its official name is the Embassy of the Republic of Croatia in Stockholm (<http://www.mvp.hr>).

Associations, societies and clubs of the Croatian emigrants in Sweden are located in larger towns, regional centers and the capital city due to higher concentration of Croatian emigrants in these places. Spatial analysis of the centers reveal that most of the Croatian organizations, associations, clubs and societies are located in Malmö, southern regional center, while they are few in Stockholm. Other Croatian associations, societies and clubs are located in other regional centers and bigger towns, like Göteborg, Jonkoping, Vajxo, Hisings-Karree, Uppsala, Boras etc., which indicates that the Croatian community is spread all over Sweden.

The first Croats that came to Sweden after the Second World War were those who were given the political exile in 1950s, because they refused to return to their homeland led by the communist regime. At the beginning of 1960s Sweden also accepted 1,500 refugees from Italian and Austrian war camps. From mid-1960s significant number of migrants came to Sweden to so-called temporary work (for certain number of years), and it is exactly that part of the Croatian emigrants that are dominant in Sweden today. The next emigrational

privremeni rad (rad na određeni broj godina) i upravo taj dio hrvatskog iseljništva danas je brojčano dominantan. Sljedeći val hrvatskih migranata iseljava u Švedsku tijekom Domovinskog rata, kada je Švedska, kao i ostale skandinavske zemlje, prihvatila određeni broj Hrvata iz Republike Hrvatske i BiH.

Najveći broj Hrvata koji iseljava u Švedsku 1960-ih godina su niskokvalificirani radnici ili seljaci iz ruralnih područja koji su zbog netržišno orijentirane poljoprivrede, agrarne prenapučenosti⁶ ili nemogućnosti gradova da zaposle višak radnosposobnog stanovništva ostali bez zaposlenja u domovini. Nakon dolaska u Švedsku veći dio hrvatskih iseljenika pronalazi posao u industriji, koja je vapila za radnom snagom. Kao primjer izdvaja se brodogradilište Kockums u Malmö, tvornica kugličnih ležajeva SKF i tvornica automobila u Göteborgu, tvornica SAAB i Scania u Trollhättanu i Södertäljeu. U spomenutim su gradovima danas najveće koncentracije hrvatskih iseljenika. Manji broj hrvatskih iseljenika pronašao je posao u manjim industrijskim centrima diljem južne Švedske. Najvažniji zadatak, kako ističu pojedini iseljenici, u početku je bio svladavanje švedskog jezika, što postaje "odskočna daska" za napredovanje na radnom mjestu te dobivanje odgovornijih i bolje plaćenih poslova. Mnogi su riskirali te otvorili vlastite radionice, koje vrlo uspješno konkuriraju na tržištu rada.

Prva je generacija svojim radom stvorila povoljnije uvjete za život drugoj generaciji, omogućivši im školovanje, obrazovanje i napredovanje u švedskom društvu. Iz te su generacije hrvatskih iseljenika stasali današnji vrhunski inženjeri, informatičari, liječnici, učitelji itd.

U teškim uvjetima života, sa željom da očuvaju hrvatski identitet, dostojanstvo, jezik i nacionalnu pripadnost, iseljeni Hrvati počinju se okupljati i organizirati društveni život u hrvatskim društvima, klubovima i udrugama. Formirana društva imaju značajnu ulogu i zadaću zbližavanja hrvatskih iseljenika te djeluju pozitivno na socijalizaciju i psihi većine hrvatskih iseljenika.

⁶ Već smo spomenuli kako Bičanić rješenje agrarne prenapučenosti između ostalog vidi i u iseljenu viška stanovništva u gradove, druge krajeve i u inozemstvo (Bičanić, 1940).

wave occurred during the Homeland War, when Sweden and other Scandinavian countries accepted a certain number of Croats coming from Croatia and Bosnia and Herzegovina.

Most of the Croats who immigrated to Sweden during 1960s were low-skilled workers or peasants from rural areas who were unable to find a job in Croatia due to surpluses of workers in agriculture, agrarian overpopulation⁶ or inability of towns to absorb the surplus of active population. When they came to Sweden, most of the Croatian emigrants found jobs in industry that was in need of labor force. Some of the industries and factories where they found jobs were Kockmus Shipyard in Malmö, SKF factory for making ball bearings, automobile factory in Göteborg, SAAB factory and Scania factory in Trollhättan and Södertälje. Most of the Croatian emigrants are concentrated in these towns. Smaller number of them found jobs in smaller industrial centers across south of Sweden. As some of the emigrants say, the most important task in the beginning was to learn to speak Swedish. After that they were able to get a promotion and get better paid and more responsible jobs. Many of the emigrants took the risk and opened their own workshops, which have become competitive on the labor market.

The first generation made efforts and created more favorable living conditions for the second generation by enabling them schooling, education and progress in Swedish society. This generation of Croatian emigrants produced many esteemed engineers, computer experts, physicians, teachers etc.

In difficult living conditions and with the intention to preserve the Croatian identity, dignity, language and ethnicity, Croats started assembling and organizing social life in Croatian societies, clubs and associations. The societies they founded have significant role and task in bringing Croatian emigrants together. Additionally, they have a positive influence on socialization and psyche of most of the Croatian emigrants.

The first traces of political activities were recorded in 1950s, and social life became more vivid during 1960s. Namely, Croatia Football

⁶ As it has already been mentioned, Bičanić thinks that agrarian overpopulation could be solved by the emigration of population to towns, other areas and abroad (1940).

Naznake političkog djelovanja zabilježene su 1950-ih godina, a društveni život zaživio je tek 1960-ih godina. Tako npr. u Malmöu počinje djelovati 1962. godine NK "Croatia", u Göteborgu 1964. godine HD "Velebit", u Hallstahammaru 1967. HD "Zagreb" itd. (ČIZMIĆ I DR., 2005).

Značajnije djelovanje hrvatskih iseljenika u Švedskoj započelo je u Stockholmu osnivanjem Društva prijatelja Matice hrvatske "Matija Gubec" u siječnju 1970. (prvo hrvatsko društvo u Švedskoj). Iako su u ranijim hrvatskim društvima često bile prisutne različite političke emigrantske simpatije, Društvo "Matija Gubec" usredotočilo se na veze s Maticom hrvatskom u domovini, a nakon sloma hrvatskog proljeća, Društvo se usmjerilo na borbu za ljudska prava, pomoć političkim zatvorenicima i sl. Od svog osnutka Društvo "Matija Gubec" izdaje društvenu Okružnicu. Istaknuti član Branko Salaj u Stockholmu je izdavao list Poruka slobodne Hrvatske, koji je izlazio do kraja 1984., uredio je i izdao zbirku dokumenata sa suđenja dr. Franji Tuđmanu 1981. godine pod naslovom *Na braniku povijesne istine*, knjižicu Predgovor knjige dr. Franje Tuđmana, Nacionalno pitanje u suvremenoj Europi, te je preveo i izdao studiju Branka Franolića *Det kroatiska litterara spraket* (Hrvatski književni jezik) u nakladi Društva "Matija Gubec".

Potreba za postojanjem opće krovne hrvatske udruge urodila je formiranjem Hrvatskog saveza, koji danas okuplja 11 kulturnih, športskih i vjerskih društava s preko 3500 članova i broji 26 godina rada. Značajke svoga rada Hrvatski je savez preuzeo iz inicijative rada Društva prijatelja Matice hrvatske "Matija Gubec", s članstvom u raznim krajevima Švedske. Kao prvo hrvatsko društvo bio je priznat kao općedruštvena organizacija i zbog toga počinje primati švedsku državnu potporu. "Matija Gubec" je na Hrvatski savez prenio pravo i na državnu potporu. Hrvatski savez izdaje tromjesečni časopis Hrvatski glasnik u nakladi od 3000 primjeraka s tekstovima na hrvatskom i švedskom jeziku. Izlazi četiri puta godišnje, a glavni i odgovorni urednik smješten je u Hisings-Karrai (ČIZMIĆ I DR., 2005).

Hrvatski savez uspješno ostvaruje suradnju s domovinom na kulturnoj i prosvjetnoj razini i afirmiran je kao dio švedskoga društvenog i političkog sustava. Predstavljen je zajedno i ravnopravno s dvadesetak drugih useljeničkih organizacija, u vladinu Useljeničkom savjetu.

Club was founded in Malmö in 1962, Croatian Society Velebit was founded in Göteborg in 1964, and Croatian Society Zagreb in Hallstahammar in 1967 (ČIZMIĆ ET AL., 2005).

The most significant activities of the Croatian emigrants in Sweden were initiated in Stockholm when Matija Gubec Society of Friends of Matica Hrvatska was founded in January of 1970 (it was the first Croatian society in Sweden). Although some earlier societies were marked by different political connotations, Matija Gubec Society was focused on establishing connections with Matica Hrvatska in Croatia, and after the Croatian Spring failed, the society redirected its aims toward supporting human rights, helping political prisoners etc. Ever since it was founded, Matija Gubec Society publishes social journal named *Okružnica* (Circular). One of the prominent members, Branko Salaj was publishing the newspaper *Poruka slobodne Hrvatske* (Message from Free Croatia) until the end of 1984. He also edited and published the collection of documents from Franjo Tuđman trial in 1981 titled *Na braniku povijesne istine* (In the Line of Defense of the Historical Truth), booklet Preface of Franjo Tuđman's book titled *Nacionalno pitanje u suvremenoj Europi* (National Issue in Modern Europe), and he also translated and published the study made by Branko Franolić titled *Det kroatiska litterara sparket* (Croatian Standard Language).

The need for central Croatian association was fulfilled when Croatian Association was founded. Croatian Association comprises eleven cultural, sports and religious societies with over 3,500 members and twenty-six-year-old tradition. The main guidelines of the Croatian Association were taken from Matija Gubec Society of Friends of Matica Hrvatska. As the first Croatian society it was recognized as a general social organization and was subsidized by the Swedish government. This subsidy was transferred to Croatian Association from Matija Gubec Society. Croatian Association publishes a journal titled *Hrvatski glasnik* (Croatian Bulletin) four times a year in 3,000 copies with texts both in Croatian and Swedish. The editor-in-chief of the Bulletin is in Hisings-Karrai (ČIZMIĆ ET AL., 2005).

Croatian Association has established a successful cooperation with the homeland on cultural and educational level, and has become a part of Swedish social and political system. This association was presented to the government's Immigration Council along with about twenty

Osim toga, Hrvatski savez vodi brigu o prijedlozima zakona i propisa koji se odnose na Hrvate u Švedskoj kao npr. rješavanje pitanja državljanstva, izbjeglička politika, tržište rada, zaštita radnih mjesta i sl. U švedskom društvu cijeni se položaj Hrvatskog saveza i skup počasnih Hrvata osobito kada Hrvatski savez izabire zaslužne švedske građane kao znak priznanja za zalaganje u hrvatskim pitanjima, za doprinose u poboljšanju švedsko-hrvatskih odnosa, zalaganje za ljudska prava i razumijevanju položaja Hrvata u Švedskoj.

Hrvatski iseljenici imaju posebno važnu ulogu u ostvarivanju kulturnih i prosvjetnih vrijednosti. Kao rezultat prosvjetnog djelovanja izdvaja se godišnji nastup smotre s više od 200 izvođača, mahom mladeži s folklornim programima, recitacijama, izložbama, natjecanjima i sl. Broj gledalaca je uvijek između 1500-2000. Neizostavni je dio djelovanja Hrvata u Švedskoj već spomenuti časopis Hrvatski glasnik, bogato izdanje hrvatsko-švedskog rječnika te mnoge akcije oko ljudskih prava, humanitarne akcije i sl. neizostavni su dio.

Potrebno je istaknuti da su sva društva u Švedskoj članovi krovne organizacije Saveza hrvatskih društava u Švedskoj, a postoji i Info Centar, Kroatistika Riksförbundet (http://www.matis.hr/pdf/HIZ_2005.pdf).

Kao krovna organizacija, Savez hrvatskih društava u Švedskoj ima Upravni odbor na čelu s predsjednikom u Landvetteru, prvim dopredsjednikom u Malmöu, drugim dopredsjednikom u Göteborgu, rizničarom u Malmöu i tajnicom u Göteborgu. Također je imenovano osam članova Uprave: prvi i treći smješteni su u Malmöu, drugi u Alvesti, četvrti u Borasu, peti u Bankerydu, šesti u Göteborgu, sedmi u Bjuvu i osmi u Olofstömu. Upravni odbor imenuje 13 članova s dvogodišnjim mandatom. U Savez hrvatskih društava učlanjena su 34 društva s preko 6000 članova. Svaka udruga djeluje samostalno na lokalnoj razini, a povezuju se i surađuju na državnoj razini u radu odbora koji djeluju u okviru Saveza. Isto tako, u sklopu Saveza djeluje odbor za mladež, za žene, za šport, za kulturu, za školstvo, za socijalna pitanja, za sindikalna pitanja itd. Odbori pri hrvatskom savezu formirani su od Izborne komisije na čelu s predsjednikom u Bari, Odbora kulture s predsjednikom u Bari, Odbora mladih s predsjednikom u Göteborgu, Nadzornog odbora s predsjednikom u Halmstadu,

other immigrant organizations. Croatian Association is also in charge of the proposed laws and regulations related to Croats in Sweden, e.g. matters of citizenship, policy toward refugees, labor market, job protection etc. The position of the Croatian Association within the Swedish society is very important, because this society and honorable Croats choose meritorious Swedish citizens who contributed to the improvement of Swedish-Croatian relations, defended human rights and helped improving the position of Croats in Swedish society.

Croatian emigrants have particularly important role in forming cultural and educational values. As a result of educational efforts, an annual festival with over 200 performers, mostly youngsters with their folklore programs, recitals, exhibitions, competitions etc. has been organized. In average, there are about 1,500-2,000 people in the audience during this festival. The results of the efforts of Croats in Sweden are Croatian Bulletin, Croatian-Swedish Dictionary, and many activities related to human rights, humanitarian aids etc.

It is necessary to point out that all the societies in Sweden are members of the central organization named Association of Croatian Societies in Sweden (*Savez hrvatskih društava u Švedskoj*). Other important associations are Info Center and Kroatistika Riksförbundet (http://www.matis.hr/pdf/HIZ_2005.pdf).

As a central organization, Association of Croatian Societies in Sweden has a Management Board run by the president, stationed in Landvetter, first vice-president in Malmö, second vice-president in Göteborg, treasurer in Malmö and secretary in Göteborg. There are also eight members of the Management Board: the first and the third are in Malmö, second in Alvesta, fourth in Boras, fifth in Bankeryd, sixth in Göteborg, seventh in Bjuv and eight in Olofstöm. Management Board appoints 13 members with two-year mandate. Association of Croatian Societies comprises 34 societies with over 6,000 members. Every association acts independently on local level, while contacts and cooperation on state level are managed by the Association. Likewise, within the Association there are boards dealing with the young people, women, sport, culture, education, social issues, union issues etc. Boards within the Croatian Association are formed by: Elective Commission led by the president in Bara, Cultural Board led by the president in Bara, Board of the Young led by the president in Göteborg, Supervisory Board

Odbora za sindikalna pitanja s predsjednicima u Angeredu i Grabou, Odbora za socijalnu skrb s predsjednikom u Göteborgu, Športskog odbora s predsjednikom u Göteborgu, Statutarnog odbora s predsjednikom u Eskilstuni, Odbora učitelja s predsjednikom u Göteborgu, Odbora žena s predsjednikom u Olofströmu (MESARIĆ ŽABČIĆ, 2005).

Većina društava njeguje hrvatsku narodnu glazbu i ples, stoga Hrvatski savez svake godine organizira Smotru hrvatske kulture gdje društva nastupaju s vlastitim programima.

Društvo prijatelja Matice hrvatske s ograncima u Stockholmu, Joenkoepingu i Olofströmu svoju su djelatnost usmjerili isključivo prema kulturnim i humanitarnim vrijednostima. Predavanja, izložbe i studijske grupe organiziraju se po ograncima Matice radi očuvanja hrvatske riječi i hrvatskog identiteta (<http://www.matica.hr>).

U borbi za priznanje hrvatskog jezika (u školskoj nastavi materinskog jezika) važnu su ulogu odigrali ustrajni roditelji djece koja su nastavu pohađala. Osobito su se kao pojedinci istaknuli Stjepan Vasaria, učitelj hrvatskog jezika u Olofströmu, koji je u Švedskoj prvi izborio to pravo za svoje učenike, Branko Salaj u Stockholmu i Vladimir Rozijan u Lundu.

Za poseban doprinos širenju hrvatske kulture i očuvanju jezika zaslužni su brojni hrvatski glasnici koji izlaze od 1970-ih godina: već spomenuti Hrvatski glasnik, koji od 1979. godine izlazi četiri puta na godinu, zatim Radnički tribun – neovisni glasnik za hrvatske radnike, Pozdrav domovini, bilten hrvatskog radničkog saveza i Ognjište, glasilo hrvatskoga radničkog centra u Malmöu i Amac, list društva hrvatskih sveučilištaraca, koji se objavljuju povremeno. Hrvatsku riječ izdavala je Hrvatska interesna zajednica u obliku tromjesečnika s tematikom hrvatske poezije. Društvo "Croatia" iz Jonkopinga⁷ izdavalo je 1960-ih godina bilten KOP (Kroatisk opinion) koji je prenosio članke i komentare o Hrvatskoj na švedskom jeziku.

⁷ Društvo se 1970-ih uklopilo u Društvo prijatelja Matice hrvatske "Matija Gubec".

led by the president in Halmstad, Board for Union Issues led by presidents in Angered and Grabo, Board for Social Care led by the president in Göteborg, Sports Board led by the president in Göteborg, Statutory Board led by the president in Eskilstuna, Teachers' Board led by the president in Göteborg, and Women's Board led by the president in Olofström (MESARIĆ ŽABČIĆ, 2005).

Most of the societies nurture Croatian national music and dance, so every year Croatian Association organizes the Festival of Croatian Culture with performances from different societies with their own programs. Society of Friends of Matica Hrvatska, with branches in Stockholm, Joenkoeping and Olofström, directed their activities exclusively toward cultural and humanitarian values. Lectures, exhibitions and study groups are organized in branches of Matica in order to preserve the Croatian language and Croatian identity (<http://www.matica.hr>).

In efforts to keep the Croatian language (in learning their mother tongue) the school children's parents had a very prominent role, particularly Stjepan Vasaria, teacher of the Croatian language in Olofström who was the first to provide this right to his pupils, Branko Salaj in Stockholm and Vladimir Rozijan in Lund.

Particular contribution to dissemination of the Croatian culture and preservation of the language was made by numerous Croatian bulletins that have been published since 1970s. As it has been mentioned before, Croatian Bulletin has been published four times a year since 1979. The bulletins that were published occasionally were Workers' Tribune – Independent Bulletin for Croatian Workers (*Radnički tribun – neovisni glasnik za hrvatske radnike*), Salute to the Homeland (*Pozdrav domovini*), which was a newsletter of the Croatian working union, Hearth (*Ognjište*), bulletin of the Croatian working center in Malmö and Amac, bulletin of the society of Croatian students. Croatian Word (*Hrvatska riječ*) was published four times a year by the Croatian Interest Group, and it mostly published poetry in Croatian. Croatian Society from Jonkoping⁷ was publishing the newsletter named KOP (*Kroatisk opinion*) in 1960s, and this newsletter included articles and comments about Croatia, but they were written in Swedish.

⁷ In 1970 this society became the member of Matija Gubec Society of Friends of Matica Hrvatska.

Istaknuti hrvatski iseljenici u Švedskoj

Za organiziranje hrvatskih iseljenika u Švedskoj posebno je zaslužan Branko Salaj, koji je nakon obnove hrvatske države bio ratni ministar informiranja i obnašao je razne dužnosti u hrvatskoj diplomatskoj službi. Među posebno značajnim Hrvatima koji uživaju ugled u švedskom društvu treba spomenuti maestra Anđelka Klobučara, koji je više godina bio dirigent stockholmske opere i dobio je počasan naslov dvorskog dirigenta, Zlatka Jakuša, umjetnika i idejnog začetnika niza švedskih poštanskih maraka, Vladimira Becka poznatog po slikama na platnu, staklu i akvarelima, Kazimira Đurića, umjetnika, Zlatka Kajfeža, džezista, Nikolu Majstorovića snimatelja na švedskoj televiziji, Antoniju Dubravku Carnerud, slobodnu umjetnicu. Pisac Borislav Arapović, čija su djela prevedena na švedski jezik, doktorirao je temom Krležina Hrvatskog boga Marsa, a obnašao je dužnost direktora Instituta za prevođenje Biblije.

Hrvatski su svećenici do 1969. godine⁸ povremeno dolazili u Švedsku na tjedan ili dva i tada bi obilazili mjesta u kojima su živjele veće skupine Hrvata.⁹ Prvi hrvatski svećenik koji je 1969. godine došao u Švedsku i počeo organizirati duhovnu pastvu za Hrvate, bio je dominikanac Vjekoslav Lasić. U Göteborg 1973. godine dolazi vlč. Franjo Prstec, a u Stockholmu djeluju 1970-ih Josip Vasilina i Stjepan Biletić, obojica iz Sarajeva.¹⁰ Uz svoje svećeničke obveze svećenici se bave i kulturnim, socijalnim i karitativnim radom među hrvatskim iseljenicima, a osobitu pozornost usmjeravaju katehizaciji hrvatske djece i mladeži (MESARIĆ ŽABČIĆ, 2005).

Švedska u komparaciji s Norveškom ima brojčano mnogo više udruga, klubova i društava koji djeluju na raznim interesnim poljima diljem zemlje. Autori Adresara hrvatskih ustanova i udruga izvan domovine izdvajaju sljedeće oblike etničkog zajedništva u Švedskoj (1998).

⁸ Kako u Švedskoj nije bilo hrvatskih katoličkih misija ni hrvatskih svećenika prije 1969. godine, za Hrvate se brinuo, uglavnom u svojoj župi u Vasterasu, mađarski isusovac vlč. Josip Benčik.

⁹ Tako su u Švedskoj boravili msgr. Zorić i Draganović iz Rima i vlč. Mate Kolić iz Novog Zelanda. U južnoj Švedskoj kraće je vrijeme djelovao vlč. Vladimir Vargić, kojega kasnije zamjenjuje vlč. Jože Fils.

¹⁰ S vremenom dolazi do promjena: vlč. Prstec odlazi u Njemačku, vlč. Lasić vraća se u Hrvatsku, a na njihova mjesta dolaze vlč. Stipo Šošić i vlč. Vladimir Švenda (ČIZMIĆ I DR., 2005).

Prominent Croatian emigrants in Sweden

One of the persons extremely meritorious for organizing Croatian emigrants in Sweden is Branko Salaj, who was the Minister of Informing after the renewal of the Croatian state, but also had some other duties in Croatian diplomatic service. Some other important Croats that are much respected in Swedish society are: maestro Anđelko Klobučar, who was the conductor of the Stockholm opera for several years and got the honorary title of the Court's conductor, Zlatko Jakuš, artist and designer of a series of Swedish stamps, Vladimir Beck, painter famous for many oil paintings, paintings on glass and aquarelles, Kazimir Đurić, artist, Zlatko Kajfež, jazz musician, Nikola Majstorović, cameraman on Swedish television, Antonija Dubravka Carnerud, free artist. The writer Borislav Arapović had his works translated into Swedish, his doctorate was dealing with Krleža's Croatian God Mars (*Hrvatski bog Mars*), and he was also the director of the Institute for translating the Bible.

Until 1969⁸ Croatian priests were occasionally coming to Sweden for a week or two and then they would visit the places where larger groups of Croats lived⁹. The first Croatian priest who came to Sweden and started organizing a spiritual flock for Croats was a Dominican priest Vjekoslav Lasić in 1969. In 1973 Rev. Franjo Prstec came to Göteborg, and in 1970s Josip Vasilina and Stjepan Biletić from Sarajevo were active in Stockholm¹⁰. Besides fulfilling their priestly obligations, the priests practiced cultural, social and charity work among the Croatian emigrants, and paid a lot of attention to catechizing Croatian children and young people (MESARIĆ ŽABČIĆ, 2005).

In comparison to Norway, Sweden has much more associations, clubs and societies that are active in different fields of interest around the country. The authors of the Address Book of the Croatian Institutions and Associations outside

⁸ As there were no Croatian catholic missions or Croatian priests in Sweden prior to 1969, Croats went to a parish in Vasteras, led by the Hungarian Jesuit priest Rev. Josip Benčik.

⁹ The priests that visited Sweden were Mons. Zorić and Draganović from Rome and Rev. Mate Kolić from New Zealand. In south of Sweden Rev. Vladimir Vargić served for some time, but he was later replaced by Rev. Jože Fils.

¹⁰ In time, there were some changes: Rev. Prstec went to Germany, Rev. Lasić returned to Croatia, but they were replaced by Rev. Stipo Šošić and Rev. Vladimir Švenda (ČIZMIĆ ET AL., 2005).

To su:

A) Društveno-kulturne udruge:

- Hrvatsko društvo "Knez Branimir", Vaxjo, Alvesta. Godina osnutka 1979. – 100 članova
- Hrvatsko društvo "Gavle" u Gavlama, godina osnutka 1995. – 50 članova
- Hrvatsko društvo "Jadran", Gislaved, godina osnutka 1991. – 110 članova
- Hrvatsko društvo "Croatia-Katarina Zrinski", Göteborg, godina osnutka 1968. – 306 članova
- Hrvatsko kulturno društvo "Šokadija", Göteborg, godina osnutka 1979. – 30 članova
- Hrvatsko društvo "Marko Marulić", Halmstad, godina osnutka, – 73 članova
- Hrvatsko društvo "Zagreb", Hallstahammar, godina osnutka 1967. – 89 članova
- Hrvatsko-švedsko društvo "Sveti Vlaho"
- Hrvatsko društvo "Velebit", godina osnutka 1964. – 1142 članova
- Hrvatsko društvo "Croatia 91", Jonkoping, godina osnutka 1991. – 114 članova
- Hrvatskodruštvo "Stjepan Radić", Katrineholm, godina osnutka 1991. – 30 članova
- Hrvatsko društvo "Croatia 91", Knisslinge, godina osnutka 1991. – 40 članova
- Hrvatsko društvo "Jadran", Lilla Edet, godina osnutka 1990. – 52 člana
- Hrvatsko društvo "Ljudevit Gaj", Ljungby, godina osnutka 1979. – 50 članova
- Hrvatsko društvo "Mladi Hrvati", Malmö, godina osnutka 1976., – 90 članova
- Hrvatsko društvo "Croatia", Motala, godina osnutka 1991. – 49 članova
- Hrvatsko društvo "Croatia"-Ostergotland, Norrkoping, godina osnutka 1991. – 118 članova
- Hrvatsko društvo "Plitvice", Skillingaryd, godina osnutka 1996. – 40 članova
- Hrvatsko društvo "Dubrovnik", Sodertalje, godina osnutka 1992. – 75 članova
- Hrvatsko društvo "Uppsala", Uppsala, godina osnutka 1992. – 87 članova
- Hrvatsko društvo "Vingaker", Vingaker, godina osnutka 1992. – 15 članova
- Hrvatsko kulturno društvo "Tomislav", Boras, godina osnutka 1979. – 196 članova
- Hrvatsko kulturno društvo "Matija Gubec", Stocholm, godina osnutka 1970. – 783 članova sa dva ogranka Bankeryd-godina osnutka 1978. i ogranak Jamshog-godina osnutka 1970.
- Hrvatsko kulturno društvo "Croatia", Landskrona, godina osnutka 1993. – 120 članova

Croatia distinguish the following forms of ethnical associating in Sweden (1998):

A) Social and cultural associations:

- Croatian society Knez Branimir, Vaxjo, Alvesta, founded in 1979, has 100 members;
- Croatian society Gavle, Gavle, founded in 1995, has 50 members;
- Croatian society Jadran, Gislaved, founded in 1991, has 1100 members;
- Croatian society Croatia-Katarina Zrinski, Göteborg, founded in 1968, has 306 members;
- Croatian society Šokadija, Göteborg, founded in 1979, has 30 members;
- Croatian society Marko Marulić, Halmstad, has 30 members;
- Croatian society Zagreb, Hallstahammar, founded in 1967, has 89 members;
- Croatian-Swedish society Sveti Vlaho;
- Croatian society Velebit, founded in 1964, has 1,142 members;
- Croatian society Croatia 91, Jonkoping, founded in 1991, has 114 members;
- Croatian society Stjepan Radić, Katrineholm, founded in 1991, has 30 members;
- Croatian society Croatia 91, Knisslinge, founded in 1991, has 40 members;
- Croatian society Jadran, Lilla Edet, founded in 1990, has 52 members;
- Croatian society Ljudevit Gaj, Ljungby, founded in 1979, has 50 members;
- Croatian society Mladi Hrvati, Malmö, founded in 1976, has 90 members;
- Croatian society Croatia, Motala, founded in 1991, has 49 members;
- Croatian society Croatia-Ostergotland, Norrkoping, founded in 1991, has 118 members;
- Croatian society Plitvice, Skillingaryd, founded in 1996, has 40 members;
- Croatian society Dubrovnik, Sodertalje, founded in 1992, has 75 members;
- Croatian society Uppsala, Uppsala, founded in 1992, has 87 members;
- Croatian society Vingaker, Vingaker, founded in 1992, has 15 members;
- Croatian cultural society Tomislav, Boras, founded in 1979, has 196 members;
- Croatian cultural society Matija Gubec, Stockholm, founded in 1970, has 783 members;
- Croatian cultural society Croatia, Landskrona, founded in 1993, has 120 members;
- Croatian cultural society Jadran, Malmö, founded in 1976, has 398 members;

- Hrvatsko kulturno društvo "Jadran", Malmö, godina osnutka 1976. – 398 članova
- Hrvatsko društvo "Hrvatska žena", Malmö, godina osnutka 1976. – 300 članova

B) Kulturno-športske udruge:

- Hrvatsko kulturno športsko društvo "Vladimir Nator", Esklistuna, godina osnutka 1978. – 160 članova
- Hrvatsko kulturno-športsko društvo "Croatia/K. Zrinski", Göteborg
- Hrvatsko kulturno-športsko društvo "Croatia", Helsingborg, godina osnutka 1979. – 198 članova
- Hrvatsko kulturno-športsko društvo "Marjan", Malmö, godina osnutka 1978. – 120 članova
- Hrvatskokulturno-športskodruštvo "Mladost", godina osnutka 1975. – 255 članova

C) Političke organizacije:

- Hrvatska demokratska zajednica u Hisings Karrai

D) Športske udruge:

- Nogometni Klub "Croatia" u Malmöu, godina osnutka 1962. – 619 članova

E) Udruženja studenata i bivših studenata:

- Društvo bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta Almae Matris Croaticae Alumni,
- Association of Alumni and Friends of Croatian Universities u Lundu

F) Vjerske udruge:

- Hrvatska katolička misija – djeluje kao župa
  - Misija u Göteborgu pokriva zapadnu Švedsku.
  - Misija u Malmöu pokriva južnu Švedsku.
  - Misija u Stockholmu pokriva sjevernu i srednju Švedsku.

Zastupljenost i djelovanje mlađe generacije hrvatskih iseljenika u hrvatskim udrugama, klubovima i društvima u Norveškoj i Švedskoj

Možemo očekivati da će različita iskustva mlađe generacije Hrvata u Norveškoj i Švedskoj pridonijeti novijem razumijevanju povijesno-geografskih procesa i činjenica i suvremenih društvenih pozicija i zbivanja među našim iseljenicima u Norveškoj i Švedskoj.

Od samih početaka doseljavanja u dvije skandinavske zemlje do današnjih dana hrvatski se iseljenici međusobno pomažu, druže, poslovno savjetuju itd., kako bi sebi olakšali svakodnevicu i život, a ublažili nostalgiju za rodnim krajem i

- Croatian society Hrvatska žena, Malmö, founded in 1976, has 300 members.

B) Cultural and sports associations:

- Croatian cultural and sports society Vladimir Nator, Esklistuna, founded in 1978, has 160 members;
- Croatian cultural and sports society Croatia/K. Zrinski, Göteborg;
- Croatian cultural and sports society Croatia, Helsingborg, founded in 1979, has 198 members;
- Croatian cultural and sports society Marjan, Malmö, founded in 1978, has 120 members;
- Croatian cultural and sports society Mladost, Esklistuna, founded in 1975, has 255 members.

C) Political organizations:

- Croatian Democratic Party in Hisings Karra.

D) Sports associations

- Croatia Football Club in Malmö, founded in 1962, has 619 members.

E) Associations of students and former students:

- Society of Former Students and Friends of Croatian Universities Almae Matris Croaticae Alumni;
- Association of Alumni and Friends of Croatian Universities in Lund.

F) Religious associations:

- Croatian Catholic Mission – acts like a parish:
  - Mission in Göteborg covers Western Sweden
  - Mission in Malmö covers Southern Sweden
  - Mission in Stockholm covers Northern and Central Sweden.

Representation and activities of younger generation of Croatian emigrants in Croatian associations, clubs and societies in Norway and Sweden

It is to be expected that different experiences of the younger generation of Croats in Norway and Sweden will contribute to modern understanding of historical and geographical processes and facts, and contemporary social positions and activities among the Croatian emigrants in Norway and Sweden. Ever since they started immigrating to these two Scandinavian countries Croatian emigrants have been helping each other, socializing, giving each other business advices etc. in order to ease the everyday life and reduce the nostalgia for their home place and Croatia in general. Precisely

Republikom Hrvatskom. Upravo su ta svakodnevna druženja postala temeljem iz kojeg su se počela formirati spomenuta društva, klubovi i udruge u kojima danas egzistira i funkcionira hrvatska zajednica na prostoru skandinavskih zemalja. Iako su u hrvatskim udrugama, klubovima i društvima brojniji članovi starije generacije iseljenika (koji su uglavnom i na čelu brojnih hrvatskih udruga, klubova i društava) vrlo je zanimljiva i od posebnog je značenja recepcija iseljeničke aktivnosti kod mlađe populacije iseljenika (druge i treće generacije) i razina njihova uključivanja u različite inicijative, kao i njihova samoinicijativa. Za razliku od prve generacije (koja je, ako se školovala, stručnu spremu ili kvalifikacije najčešće stekla u tadašnjoj Hrvatskoj), druga i treća generacija norveških i švedskih Hrvata uglavnom se školovala u gradovima i na sveučilištima diljem dviju skandinavskih zemalja, učila je i polagala ispite na norveškom i švedskom jeziku, dok se hrvatski jezik uglavnom govorio kod kuće i pri raznim zajedničkim okupljanjima, i to najčešće najrijećem prostora iz kojeg potječu stariji članovi generacije. Mlađa generacija iseljenih Hrvata na temelju svojih iskustava priča i ističe kako su prve generacije hrvatskih iseljenika došle u Norvešku i Švedsku uglavnom s najnižom stručnom spremom, najčešće su radili zanatske i slabije plaćene poslove te su zbog toga imali najniži položaj na društvenoj ljestvici, dok je kod druge i treće generacije situacija obratna. Veći dio mladih Hrvata koji žive u Norveškoj i Švedskoj ima više ili visoko školsko obrazovanje i vrlo dobro plaćen posao.

Općenito se pretpostavlja da Hrvati mlađe dobi u Norveškoj i Švedskoj rijetko komuniciraju na hrvatskom jeziku, nedovoljno participiraju u hrvatskim udrugama, društvima i klubovima, te nedovoljno održavaju kontakte s Republikom Hrvatskom. Odgovor na pitanje koliko se često mlađa generacija služi hrvatskim jezikom u Norveškoj i Švedskoj, odlaze li u hrvatske klubove, društva i udruge i, ako odlaze, na koji način u njima sudjeluju te s kojim institucijama ili osobama komuniciraju u Republici Hrvatskoj, saznaje se iz razgovora s nekoliko mlađih sugovornika koji žive i rade u Norveškoj i Švedskoj. Jedna mlađa sugovornica iz Stockholma govori: "... Rijetko komuniciramo na hrvatskom jeziku, jedan je razlog tome što skoro čitav dan provodimo na poslu gdje govorimo švedski ili se krećemo u krugu ljudi gdje se priča samo na švedskom jeziku; no hrvatskim jezikom trudimo se govoriti kod kuće..." Drugi sugovornik iz Stockholma suprotno prethodnoj tvrdnji govori: "... moja obitelj kod kuće govori uglavnom hrvatski, a kako sam zaposlen kod našeg čovjeka, u njegovoj firmi imam mogućnost češće

those everyday contacts became the foundation for future societies, clubs and associations that are the central media through which the Croatian community in these Scandinavian countries exists and functions. Although most of the members in Croatian associations, clubs and societies are older generation of emigrants (who are often the heads of different Croatian associations, clubs and societies), it is interesting and particularly significant to determine the attitude of younger population of emigrants (second and third generation) toward emigrational activities and the level of their inclusion into different initiatives, as well as their self-initiative. Unlike the first generation (people who, if they were educated, usually got their degrees and qualifications in Croatia), second and third generation of Norwegian and Swedish Croats were mostly educated in towns and universities in these two countries, studied and took exams in Norwegian and Swedish, and they used Croatian only at home or at some gatherings. Additionally, the Croatian they used were dialects spoken by their parents and grandparents. Younger generations of emigrated Croats are familiar with the experiences of the first generation of emigrants who came to Norway and Sweden with lowest level of education, so they were forced to do some poorly paid jobs and occupied the lowest positions in social hierarchy, while the second and third generations grew up in completely different social conditions. Most of the young Croats who live in Norway and Sweden have college or university education and well-paid jobs.

The general assumption is that the younger Croats in Norway and Sweden rarely communicate in Croatian, they do not participate enough in Croatian associations, societies and clubs, and they do not keep contacts with Croatia. In conversation with some younger people who live and work in Norway and Sweden, the author was able to find out how often the young generations use Croatian, whether and to what extent they participate in Croatian clubs, societies and associations, and whether they communicate with some institutions or persons in Croatia. One younger female respondent from Stockholm said: "... we rarely communicate in Croatian, one of the reason being that we spend most of the day at work where we talk in Swedish, or that we socialize mainly with Swedish people; however, we try to speak Croatian at home...". Contrary, another respondent from Stockholm said: "... my family speaks Croatian at home, and since my employer is also Croatian, I have an opportunity to speak Croatian at work too. I use Swedish in other places...". A female respondent from Stavanger said that the children

se služiti hrvatskim jezikom, dok na švedskom komuniciram na ostalim mjestima..." Sugovornica iz Stavangera naglašava da djeca hrvatski govore najčešće kod kuće, na zajedničkim okupljanjima s Hrvatima ili u hrvatskim školama ako postoje, ali norveškom i engleskom jeziku¹¹ daju prednost u Norveškoj.

Osobito su važni za hrvatsku zajednicu u Norveškoj i Švedskoj upravo mlađi članovi udruga, klubova i društava koji su njihovi najčešći posjetitelji zbog raznih društvenih događanja, ali i mogućih druženja s mlađom generacijom hrvatskih iseljenika. Mlađi Hrvati koji žive u Švedskoj, ističu kako nedovoljno sudjeluju u hrvatskim klubovima, udrugama i društvima zbog svakodnevnih obveza (bilo poslovnih ili privatnih). Isto tako, smatraju kako bi se uloga hrvatskih etničkih udruga, društava i klubova trebala temeljiti na povezivanju hrvatskih iseljenika svih dobnih granica radi razmjene iskustva na svim interesnim poljima unutar postojećega švedskog društva, a trebala bi biti vođena ljubavlju prema domovini.

Prema iskazima mlađe generacije Hrvata iz Norveške i Švedske, najčešće komuniciraju s rodbinom, a poneki i s Hrvatskom maticom iseljenika¹², i to putem e-maila, ponekad telefonom i običnim pismima. Istodobno smatraju kako bi se komunikacija s Hrvatskom, zemljom njihovih korijena, trebala za obostranu korist pojačati, jer tvrde da mogu svojim znanjem i ulaganjima pridonijeti razvoju Republike Hrvatske. Može se zaključiti kako znanje mlađe generacije Hrvata iz dviju skandinavskih zemalja može poslužiti kao snažna poluga u transnacionalnom povezivanju i približavanju Hrvatske Europi i svijetu, a uzajamne veze putem mlađih iseljenika, a na relaciji Hrvatska-Švedska i Hrvatska-Norveška poticati će međunarodnu razmjenu i učvrstiti međuljudske odnose Hrvatske s dvije skandinavske zemlje.

¹¹ U Norveškoj se uz norveški jezik paralelno i uči engleski jezik od ranog djetinjstva.

¹² Hrvatska matica iseljenika različitim programima i aktivnostima privlači i potiče mlađu generaciju australskih Hrvata na učenje hrvatskog jezika tijekom ljetnih i zimskih škola učenja hrvatskog jezika u domovini, organizira upoznavanje prirodnih ljepota i kulturnih vrijednosti Hrvatske te time potiče i razvija etnički identitet, a ujedno nadograđuje kod mlađe generacije hrvatskih iseljenika postojeća znanja o Hrvatskoj. Istodobno se razvija međusobna suradnja i povjerenje na relaciji zemlje primitka i zemlje podrijetla (domovine) koji su vrlo značajni za mlađu generaciju hrvatskih iseljenika, a stječu se nova poznanstva i prijateljstva (<http://www.matis.hr>).

use Croatian more often at home, at some gatherings of Croats or in Croatian schools, if they exist, but Norwegian and English¹¹ are more important in Norway.

It is particularly important for the Croatian community in Norway and Sweden that in fact the younger members of associations, clubs and societies come there to attend some social events and associate with other members of younger generation of Croatian emigrants. Younger Croats who live in Sweden admit that they do not participate enough in Croatian clubs, associations and societies because of their everyday private or business obligations. Similarly, younger generation of Swedish Croats thinks that the role of Croatian ethnical associations, societies and clubs should be based on connecting Croatian emigrants of all ages in order to exchange experiences in all fields of interest within the existing Swedish society, and they should be led by nostalgia toward homeland etc.

According to the responses of younger generation of Croats from Norway and Sweden, they most frequently communicate with their relatives, and some of them with the Croatian Emigration Institute¹² by e-mail, telephone or regular mail. At the same time, they think that the communication with Croatia, land of their ancestors, should improve for mutual well-being, because they consider that their knowledge and investments could contribute to the future development of Croatia. The conclusion is that the knowledge of younger generation of Croats living in these two Scandinavian countries can serve as a powerful impetus in transnational connecting and presenting Croatia to Europe and to the world, and mutual connections through younger emigrants on relations Croatia-Sweden and Croatia-Norway will encourage international exchange and strengthen the relations between people living in Croatia and in these two Scandinavian countries.

¹¹ In Norway, Norwegian and English are taught from early childhood.

¹² Croatian Emigration Institute has different programs and activities in order to attract and encourage the younger generation of Australian Croats to learn Croatian during their stay in Croatia in summer or winter schools for learning Croatian. This institute also encourages these people to get acquainted with the natural beauties and cultural values of Croatia in order to encourage and develop ethnical identity, and to upgrade the existing knowledge on Croatia. At the same time, the goal is to develop mutual cooperation and trust between their host and home country, because it is important for younger generation of Croatian emigrants to make new friendships (<http://www.matis.hr>).

Tablica 1. Broj hrvatskih iseljenika u Norveškoj i Švedskoj prema popisu stanovništva 2001. godine.
 Table 1 Number of Croatian emigrants in Norway and Sweden according to 2001 population census

	Svega		Muško		Žensko	
	Aps.	Udio (%)	Aps.	Udio (%)	Aps.	Udio (%)
	Total		Male		Female	
	No.	%	No.	%	No.	%
REPUBLIKA HRVATSKA						
REPUBLIC OF CROATIA						
Norveška / Norway	1 048	0,424%	655	0,484%	393	0,352%
Švedska / Sweden	3 185	1,289%	1 697	1,253%	1 488	1,333%
Zagrebačka županija						
Zagreb County						
Norveška / Norway	15	0,006%	7	0,005%	8	0,007%
Švedska / Sweden	139	0,056%	67	0,049%	72	0,064%
Krapinsko-zagorska županija						
Krapina-Zagorje County						
Norveška / Norway	1	0,000%	1	0,001%	0	0,000%
Švedska / Sweden	65	0,026%	39	0,029%	26	0,023%
Sisačko-moslavačka županija						
Sisak-Moslavina County						
Norveška / Norway	17	0,007%	10	0,007%	7	0,006%
Švedska / Sweden	137	0,055%	78	0,058%	59	0,053%
Karlovačka županija						
Karlovac County						
Norveška / Norway	17	0,007%	7	0,005%	10	0,009%
Švedska / Sweden	115	0,047%	52	0,038%	63	0,056%
Varaždinska županija						
Varaždin County						
Norveška / Norway	4	0,002%	3	0,002%	1	0,001%
Švedska / Sweden	58	0,023%	27	0,020%	31	0,028%
Koprivničko-križevačka županija						
Koprivnica-Križevci County						
Norveška / Norway	10	0,004%	5	0,004%	5	0,004%
Švedska / Sweden	15	0,006%	11	0,008%	4	0,004%
Bjelovarsko-bilogorska županija						
Bjelovar-Bilogora County						
Norveška / Norway	2	0,001%	2	0,001%	0	0,000%
Švedska / Sweden	88	0,036%	48	0,035%	40	0,036%
Primorsko-goranska županija						
Primorje-Gorski kotar County						
Norveška / Norway	136	0,055%	123	0,091%	13	0,012%
Švedska / Sweden	168	0,068%	104	0,077%	64	0,057%
Ličko-senjska županija						
Lika-Senj County						
Norveška / Norway	30	0,012%	14	0,010%	16	0,014%
Švedska / Sweden	37	0,015%	22	0,016%	15	0,013%
Virovitičko-podravska županija						
Virovitica-Podravina County						
Norveška / Norway	0	0,000%	0	0,000%	0	0,000%
Švedska / Sweden	120	0,049%	62	0,046%	58	0,052%
Požeško-slavonska županija						
Požega-Slavonija County						
Norveška / Norway	19	0,008%	11	0,008%	8	0,007%
Švedska / Sweden	22	0,009%	14	0,010%	8	0,007%

	Svega		Muško		Žensko	
	Aps.	Udio (%)	Aps.	Udio (%)	Aps.	Udio (%)
	Total		Male		Female	
	No.	%	No.	%	No.	%
Brodsko-posavska županija						
Slavonski Brod-Posavina County						
Norveška / Norway	165	0,067%	84	0,062%	81	0,073%
Švedska / Sweden	270	0,109%	134	0,099%	136	0,122%
Zadarska županija						
Zadar County						
Norveška / Norway	43	0,017%	28	0,021%	15	0,013%
Švedska / Sweden	324	0,131%	168	0,124%	156	0,140%
Osječko-baranjska županija						
Osijek-Baranja County						
Norveška / Norway	105	0,042%	62	0,046%	43	0,039%
Švedska / Sweden	162	0,066%	83	0,061%	79	0,071%
Šibensko-kninska županija						
Šibenik-Knin County						
Norveška / Norway	42	0,017%	27	0,020%	15	0,013%
Švedska / Sweden	178	0,072%	95	0,070%	83	0,074%
Vukovarsko-srijemska županija						
Vukovar-Srijem County						
Norveška / Norway	181	0,073%	98	0,072%	83	0,074%
Švedska / Sweden	172	0,070%	94	0,069%	78	0,070%
Splitsko-dalmatinska županija						
Split-Dalmatia County						
Norveška / Norway	102	0,041%	79	0,058%	23	0,021%
Švedska / Sweden	399	0,161%	207	0,153%	192	0,172%
Istarska županija						
Istria County						
Norveška / Norway	16	0,006%	14	0,010%	2	0,002%
Švedska / Sweden	138	0,056%	79	0,058%	59	0,053%
Dubrovačko-neretvanska županija						
Dubrovnik-Neretva County						
Norveška / Norway	66	0,027%	51	0,038%	15	0,013%
Švedska / Sweden	110	0,045%	69	0,051%	41	0,037%
Međimurska županija						
Međimurje County						
Norveška / Norway	0	0,000%	0	0,000%	0	0,000%
Švedska / Sweden	53	0,021%	27	0,020%	26	0,023%
Grad Zagreb						
City of Zagreb						
Norveška / Norway	77	0,031%	29	0,021%	48	0,043%
Švedska / Sweden	415	0,168%	217	0,160%	198	0,177%

Izvor / Source: <http://www.dzs.hr>

Zaključne napomene

Na temelju provedenog istraživanja, analize podataka i služenja literaturom, konzultiranjem literature i izvorima mogu se izvesti određeni zaključci. Također se mogu identificirati postojeći problemi kao i neka moguća rješenja.

Kao područje provedenog istraživanja odabrane su skandinavske zemlje Norveška i Švedska u

Concluding remarks

After the conducted research, data analysis, consulting relevant literature and sources, we can draw certain conclusions, identify the existing problems and suggest some possible solutions.

The interest area of this research are two Scandinavian countries, Norway and Sweden, which comprise 2 per cent of all Croatian emigrants. The

kojima se nalazi ukupno oko 2% svih hrvatskih iseljenika.

Glavni su preduvjeti pojave emigracije hrvatskog stanovništva prema skandinavskim zemljama šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća: nedovoljna razvijenost gospodarske strukture, višak poljoprivrednog stanovništva, nemogućnost gradova da zaposle viškove ruralnog stanovništva, demografski pritisak mladog stanovništva koje pristiže u radnu dob, posljedice općih društveno-gospodarskih promjena (koje su osobito pogodile selo uz istodobno smanjene mogućnosti zapošljavanja u terciarnom i općenito društvenom sektoru), nemogućnost zapošljavanja pojedinih skupina radno sposobnog stanovništva uopće. Devedesetih godina prošlog stoljeća velikosrpska agresija i nesigurnost zadržavanja posla u domovini primorali su određenu skupinu Hrvata na novu emigraciju prema istraživanim zemljama.

Nakon dolaska u novu domovinu kod hrvatskih iseljenika javila se potreba za međusobnim povezivanjem, druženjem, pomaganjem, što je posljedičnerezultiralooorganiziranjemiformiranjem mnogih udruga, klubova i društava. U početku ih je povezivao posao, a zbog osjećaja sigurnosti su živjeli blizu jedni drugima. Svakodnevnim druženjem na poslu i međusobnim pomaganjem razvija se prijateljstvo i kolegijalnost tako da su jedni drugima kumovali na vjenčanjima, nazočili na pogrebima i kumovali djeci na krštenjima. Radi održavanja međusobnih veza hrvatski su doseljenici ponekad prevaljivali značajne udaljenosti te smatramo kako su upravo ti prvi međusobni kontakti i obiteljska druženja vrlo značajna za hrvatske doseljenike jer postaju uvertira za formiranje hrvatske zajednice i hrvatskih udruga. Posebno značenje za hrvatske iseljenike ima hrvatska Katolička crkva, koja je ujedno bila inicijator svih značajnijih institucija i mnogih događaja. Uspješnost, značenje i "veličina" navedenih udruga vrlo su važna za hrvatske iseljenike, a to se uočuje u brojnosti članova pojedinih udruga u kojima ima više od 300 osoba. Može se zaključiti da su hrvatski iseljenici u dvjema skandinavskim zemljama golemi kapital Republike Hrvatske koji se treba sačuvati i iskoristiti za obostrano dobro. Zahvaljujući angažiranosti hrvatskih iseljenika, udruge, klubovi i društva svjedoče o kontinuitetu i ustrajanosti hrvatskih iseljenika koji su svojim dugogodišnjim radom očuvali svoje etničko podrijetlo i nacionalni identitet u multikulturalnim društvima skandinavskih zemalja. Istodobno se smatra kako mlađa generacija Hrvata u Norveškoj i Švedskoj u postojećim udrugama, klubovima i društvima nije zastupljena na odgovarajući način,

main preconditions of emigration of the Croatian population and their immigration into these two countries during 1960s and 1970s are following: inadequate development of economic structure, surplus of agrarian population, incapability of towns to absorb the surplus of rural population, demographic pressure of young population that was reaching the working age, consequences of general socio-economic changes (which particularly negatively affected the rural areas and reduced possibilities for the employment in tertiary and quaternary sectors of economy), inability to employ certain groups of active population in general. In 1990s, Serbian aggression and job insecurity forced a part of Croats to immigrate to these two Scandinavian countries.

When they came to their new country, Croatian emigrants had a need to bond, socialize and help each other, which resulted in organizing and forming many associations, clubs and societies. At the beginning, they were bonded by work and other businesses, and they lived close to each other, because they felt safe. Everyday socializing at work and mutual helping create friendships and collegiality, and even goes to such extent that some of them were best man to each other at weddings, godfathers at children's christenings, they attended the funerals when someone's relatives died, and so on. In order to keep these relationships some of the emigrants would travel very far, and it is my opinion that precisely those first contacts and family gatherings were very important for Croatian emigrants, because they were the foundations of future Croatian community and associations. Croatian Catholic Church also had a particular importance for Croatian emigrants, because it was the initiator of all important institutions and many events. Successfulness, importance and "size" of the associations mentioned in this article are particularly important for Croatian emigrants, which is evident from the number of members in each association. In conclusion, Croatian emigrants in these two Scandinavian countries are a huge capital of the Republic of Croatia, and it should be preserved and used for mutual well-being. Due to the efforts of the Croatian emigrants, the associations, clubs and societies witness the continuity and persistence of the Croatian emigrants, who preserved their ethnical descent and national identity in multicultural societies of Scandinavian countries. At the same time, the younger generation of Croats in Norway and Sweden is not represented in a suitable way in these associations, clubs and societies, so it can

zbog čega će se u skorijoj budućnosti javiti problem oko preuzimanja odgovornosti vođenja hrvatske zajednice u dvjema skandinavskim zemljama. Iako ponosni na svoje hrvatske korijene, nedovoljno se služe hrvatskim jezikom, što bi s vremenom moglo rezultirati potpunom asimilacijom u norveško ili švedsko društvo. Upravo zbog toga, Republika Hrvatska trebala bi na svim poljima pomagati rad postojećih udruga u Norveškoj i Švedskoj, osobito poticati osnivanje novih, radi uključivanja što većeg broja mladih hrvatskih iseljenika, a posebno onih neopterećenih prošlošću i uspješnih unutar drugih, već spomenutih multikulturalnih društava.

be expected that in the near future there will be a problem concerning the leadership of the Croatian community in two Scandinavian countries. Although they are proud of their Croatian descent, they do not use Croatian language enough, so in course of time they could completely assimilate into Norwegian or Swedish society. For that reason, Croatia should support the work of Croatian associations in Norway and Sweden in all aspects, and encourage the foundation of new ones in order to include and animate as many young Croatian emigrants as possible, particularly those who are not burdened by the past and are successful in multicultural societies.

LITERATURA / LITERATURE

Adresar hrvatskih ustanova i udruga izvan domovine, Hrvatski svjetski kongres, Canadian Cataloguing in Publication Data, The National Library of Canada, 1998, Ontario.

AKRAP, A. (2003): *Migracija Hrvata u posljednjem desetljeću 20. stoljeća*. U: Hrvatska dijaspora u Crkvi i domovini, Zbornik radova, Frankfurt am Main.

BABIĆ, D., LAJČIĆ, I. (2001): *Dilema mladih otočana: ostanak ili odlazak s otoka, primjer šibenskih otoka*, Sociologija sela, 39, 1/4, 61-82.

LAJČIĆ, I. (2002): *Hrvatske migracije početkom 21. stoljeća*, Migracijske i etničke teme, 18, 2-3, IMIN, 135-149.

BALOBAN, J. (1999): *Pastoralno-teološki pogled na migrante u svijetu globalizacije*, Zbornik radova simpozija o stanju i perspektivi hrvatskog dušobrižništva u Njemačkoj, Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt a. M., 17-32.

BAUČIĆ, I. (1970): *SR Hrvatska u vanjskim migracijama radne snage*, Geografski horizont, 3-4, 1-16.

BAUČIĆ, I. (1971): *SR Hrvatska u vanjskim migracijama radne snage*, Savjetovanje "Stanovništvo, emigracija, zaposlenost", Zagreb.

BIČANIĆ, R. (1940): *Agrarna prenapučenost*, Gospodarska sloga, Zagreb.

CHAKRAVARTHI, R. (2004): *Mondialisation et mouvements migratoires*, Alternatives Sud, 11-2004/1, 21-35.

ČIZMIĆ, I., SOPTA, M., ŠAKIĆ, V. (2005): *Iseljena Hrvatska*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb.

HOLJEVAC, V. (1967): *Hrvati izvan domovine*, Matica Hrvatska, 337-365, Zagreb.

<http://www.dzs.hr>

LEON, I. (2004): *Migrations et injustices globales*, Alternatives Sud, 11-2004/1, 31-35.

MESARIĆ ŽABČIĆ, R. (2005): *Hrvati u Norveškoj i Švedskoj*, Hrvatski iseljenički zbornik 2005, Hrvatska matica iseljenika, Zagreb.

MESARIĆ ŽABČIĆ, R., PERIĆ, M. (2006): *Redefiniranje etničkog identiteta: primjeri hrvatskih etničkih zajednica u Čileu i New South Walesu*, Etnološka tribina 11, Etnološki muzej Zagreb, Zagreb.

MESIĆ, M. I DR. (1991): *Vanjske migracije i društveni razvitak*, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb.

MESIĆ, M. (2002): *Globalizacija migracija*, Migracijske i etničke teme, 18/1, 7-22.

MESIĆ, M. (2002): *Međunarodne migracije tokovi i teorije*, Societas, Zavod za sociologiju, Filozofski fakultet u Zagrebu, Zagreb.

NEJAŠMIĆ, I. (1990): *Iseljavanje iz Hrvatske u evropske i prekomorske zemlje od sredine 19. stoljeća do 1981. godine – pokušaj kvantifikacije*, Migracijske teme, 6/4, 511-526.

- NEJAŠMIĆ, I. (1991): *Iseljavanje iz Hrvatske – brojčani aspekt stoljetnog procesa*. U: Političko-geografska i demografska pitanja Hrvatske, Savez geografskih društava Hrvatske, 8, 61-83.
- NEJAŠMIĆ, I. (1995): *Hrvatski građani na radu u inozemstvu i članovi obitelji koji s njima borave. Usporedna analiza statističkih podataka 1981. i 1991. godine*, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb.
- Popis stanovništva 2001., CD Državnog zavoda za statistiku, 2001. Zagreb.
- SALAJ, B. (1998): *Društveni rad s iseljenicima – švedsko iskustvo*. U: Budućnost iseljene Hrvatske, Institut društvenih istraživanja Ivo Pilar, 189-197.
- OGDEN, P. E. (1984): *Migration and geographical change*, Cambridge University Press, Cambridge.
- SALT, J., HUGH C. (1976): *Migration in Post-war Europe – geographical essays*, Oxford University Press, Ely House, London W.1.
- SAUVY, A. (1967): *Elements de demographie, Themes, sciences sociales*, Presses Universitaires de France, Paris.
- WHITE P., WOODS R. (1980): *The geographical impact of migration*, Longman Group Limited, London.

